ТОШКЕНТ ОҚШОМИ

Шаҳар ижтимоий-сиёсий газетаси

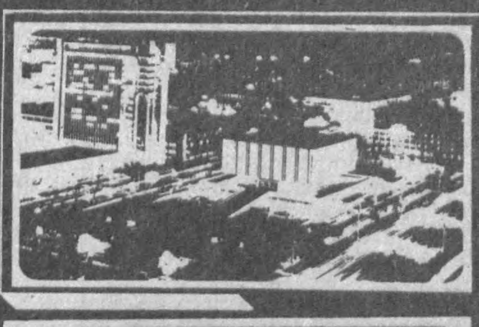

Газета 1966 йил 1 июлдан чиқа бошлаган

№ 111 (8.846) ◆ 1996 йил 18 сентябрь, чоршанба ◆ Сотувда эркин нархда

ПРЕЗИДЕНТНИНГ АНДИЖОНГА ТАШРИФИ

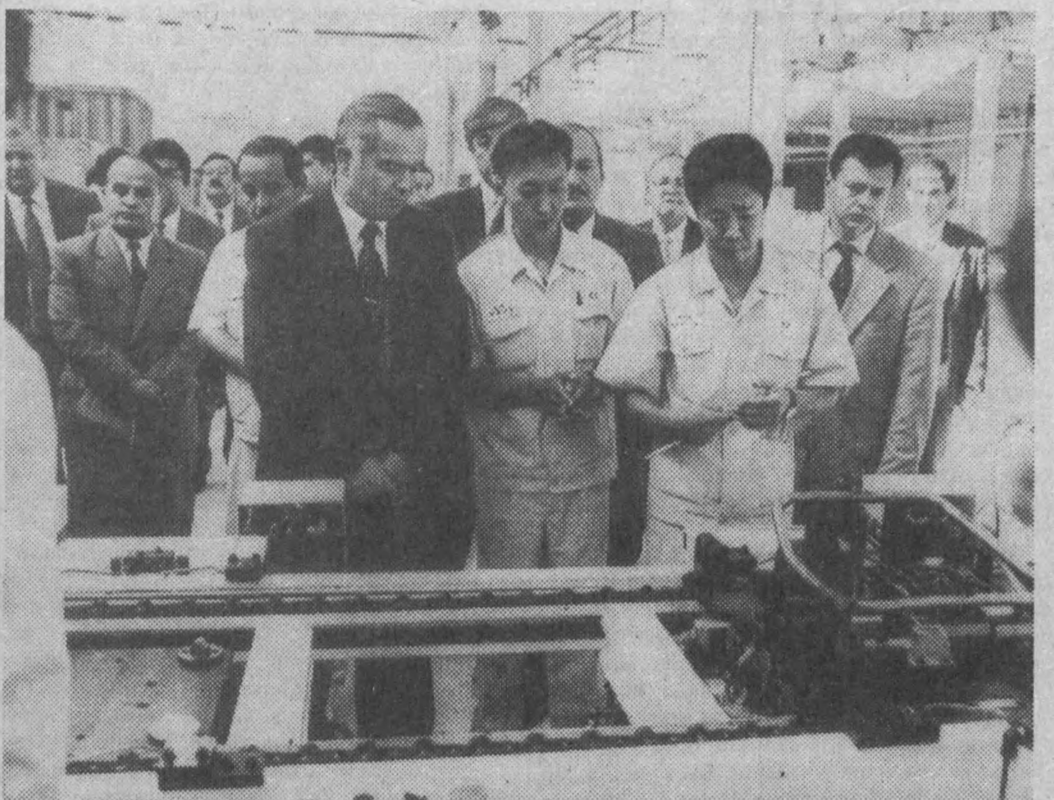

АНДИЖОН, 17 сентябрь (ЎзА махсус мухбири Аҳмад ХЎЖА хабар қилади).

Мамлакатимиз Президенти Ислом Каримов Андижон вилоятида амалга оширилаётган ижтимоий-иқтисодий ислоҳотларнинг бориши, хусусан, қишлоқ хўжалигини ривожлантириш борасидаги ишлар билан танишиш мақсадида бу ерга келди.

Давлатимиз раҳбари Андижон ирригация машинасозлиги заводи базасида ташкил этилган «Ўзтонг хонг КО» қўшма корхонаси фаолияти билан танишди. Бу ерда «ЎзДЭУавто» заводида ишлаб чиқарилаётган «Нексия», «Тико», «Дамас» автомашиналари учун ўриндиқлар тайёрлаш йўлга қўйилмоқда. Ислом Каримов қўшма корхона муҳандислари ва ишчилари билан суҳбатлашди.

Президент 1-вилоят болалар касалхонасини бориб кўрди. Тиббиёт ходимлари ва беморлар билан суҳбатлашди. Болаларнинг даволаниши ва машғулотлар билан шуғулланиши, дам олишини кўнгилдагидек ташкил этиш юзасидан кўрсатмалар берди.

Пахта ва ғалла етиштиришни кўпайтириш халқ хўжалигини ривожлантиришнинг устувор йўналишларидандир. Президент Избоскан туманидаги Нишонбой Жўраев ва Абдусамад Тиллабоев номидаги жамоа хўжаликларида бўлиб, плёнка остида пахта етиштириш технологияси билан танишди. Туманда ғалла уруғини саралаш ва дорилаш ишларини кўздан кечирди. Деҳқонлар, хўжаликлар раҳбарлари билан пахтачилик ва ғаллачиликни ривожлантириш истиқболлари, картошка етиштириш технологиясини такомиллаштириш хусусида фикр алмашди.

Президентнинг Андижон вилоятига сафари давом этмоқда. Сафар чоғида унга республика Бош вазирининг биринчи ўринбосари Исмоил Жўрабеков, Андижон вилояти ҳокими Қобилжон Обидов ҳамроҳлик қилаётир.

Тошкент шаҳар ҳокимлигида

КУЗГИ ЧАҚИРИҚ АРАФАСИДА

Ўзбекистон Республикаси Қуролли Кучлари сафларига ҳақиқий муддатли ва муқобил хизматга кузги чақириқ арафасидамиз. Шу муносабат билан кеча Тошкент шаҳар ҳокимлигида кузги чақириқни ўтказишга жалб этиладиган ташкилот ва муассасалар вакилларининг маслаҳат мажлиси бўлиб ўтди. Уни Тошкент шаҳар ҳокимининг ўринбосари, шаҳар чақириқ комиссиясининг раиси Шуҳрат Жалилов очиб, ёшларни ҳарбий хизматга чақириқни ташкил этиш борасидаги вазифаларга тўхталди.

Мажлисда Тошкент шаҳар мудофаа ишлари бўйича бошқарма бошлиғи Фарҳод Рустамов 1996 йил баҳорги чақириқ якунлари ва кузги чақириқдаги вазифалар ҳақида маъруза қилди.

— Ўтган қисқа вақт ичида мустақил давлатимизнинг жаҳондаги обрўйи ортди. Дунё бизни, биз дунёни танидик, — деди Фарҳод Рустамов. — Ҳозирги кунда чақириқ ишларида бирмунча ўзгаришлар бор. Фарзандларимизда, ота-оналаримизда Ватан тақдири учун, она — Ватан ҳимояси учун жавобгарлик ҳисси ошмоқда. Дарҳақиқат, халқимизнинг тинч меҳнатини, осойишталигини ҳимоя қилиш, Қуролли кучларимиз қудратини ошириш бугунги ёшларимизнинг муқаддас бурчидир.

Шу билан бирга ёшларда ватанпарварлик туйғусини тарбиялаш боғчадан бошланиши керак. Мактаб, ўқув юртларида, корхона ва муассасаларда тушунтириш ишларини кучайтириш даркор. Барча туманларда навбатдаги чақириқни уюшқоқлик билан ўтказиш олдимизда турган муҳим вазифадир.

Мажлисда республика «Маънавият ва маърифат» жамоатчилик маркази Тошкент шаҳар бўлими раиси ўринбосари Ойсара Мироқилова, мудофаа вазирлигининг марказий ҳарбий тиббий комиссияси раиси Муслиддин Турсунов, Юнусобод туман ҳокими ўринбосари Рустам Қурбонов, шаҳар халқ таълими бош бошқармаси бошлиғи Ҳамидулла Йўлдошев, соғлиқни сақлаш вазирлигининг чақириқ ёшидаги ўсмирлар билан ишлаш бўлими бошлиғи Сатторали Жумабоев ва бошқалар сўзга чиқиб, чақириқ билан боғлиқ муаммолар, бу соҳадаги долзарб вазифаларга тўхталиб ўтдилар.

Мажлисда маҳаллаларда, турар жойларда , ёшлар ўртасида Қуролли кучлар сафларида хизмат қилиш ҳар бир ёшнинг конституциявий бурчи эканлигини тушунтириш ишларини кучайтириш зарурлиги алоҳида таъкидланди.

Мавлуда МИРЗАЕВА.

БУГУНГИ КУН НАФАСИ

МАМЛАКАТИМИЗДА

❑ Ўтган куни Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов мамлакатимизга расмий ташриф билан келган Украина Республикаси ташқи ишлар вазири Геннадий Удовенкони ҳамда Германиянинг «Дойче банк АГ» банки бошқаруви аъзоси Георг Крупп раҳбарлигидаги делегацияни қабул қилди.

❑ Бош вазир Ўткир Султонов Украина ташқи ишлар вазири Геннадий Удовенко билан учрашди.

❑ Ўзбекистон билан Украина ташқи ишлар вазирликлари ўртасида ҳамкорлик ва фаолиятни ўзаро мувофиқлаштириш тўғрисида битим имзоланди.

❑ Кеча Ташқи ишлар вазирлигининг Қабуллар уйида туркий тилли мамлакатлар давлат раҳбарларининг шу йил Тошкентда ўтажак олий даражадаги тўртинчи учрашувига тайёргарлик кўришга бағишланган мажлис бўлди. Унда Ўзбекистон, Озарбайжон, Қозоғистон, Қирғизистон, Туркия ва Туркманистон ташқи ишлар вазирликларининг вакиллари иштирок этдилар.

❑ Бош вазир ўринбосари, молия вазири Бахтиёр Ҳамидов кредитлар ва сармояларни суғурта қилувчилар Берн халқаро уюшмасининг бош котиби Малькольм Стефенс билан учрашди. Меҳмон Ташқи иқтисодий фаолият миллий банки, «Ўзбекинвест» миллий суғурта компанияси, Хориж сармоялари бўйича агентликда ҳам бўлди.

❑ Сурхондарё вилояти деҳқонлари уруғлик пахта тайёрлаш режасини адо этдилар. Қабул пунктларига 26 минг 150 тонна сара уруғлик пахта етказиб берилди. Вилоятда пахтани машинада териш ҳам бошланди.

❑ Президент Фармони асосида ташкил этилган Банк-молия академиясида машғулотлар бошланди.

❑ «Муаллифлик ҳуқуқи ва турдош ҳуқуқлар тўғрисида» Ўзбекистон Республикасининг қонуни амалга киритилди.

❑ Кеча Валюта биржасида бўлиб ўтган савдода I АҚШ долларининг қиймати 40 сўм даражасида қайд этилди.

ҲАМДЎСТЛИКДА

❑ Қозоғистон Президенти Нурсултон Назарбоев Озарбайжонга ташрифидан сўнг кеча Грузияда бўлди. Бу ерда у Грузия Президенти Эдуард Шеварднадзе билан асосан иқтисодий ҳамкорлик масалаларини муҳокама этди. Хусусан, Қозоғистон транспорт соҳасида ҳамкорлик қилиш бўйича тўртлик — Озарбайжон, Грузия, Туркманистон ва Ўзбекистон шартномасига қўшилиш ниятини билдирди.

❑ Қирғизистоннинг Ўш шаҳрида «Амир Темурнинг Марказий Осиё халқлари тарихий тараққиётидаги роли ва аҳамияти» мавзусида халқаро илмий-амалий анжуман бўлиб ўтди. Ўшда буюк Соҳибқироннинг 660 йиллиги муносабати билан шаҳардаги кўчалардан ва турар жой мавзеларидан бирига Амир Темур номини беришга қарор қилинди.

❑ Кеча Россия хавфсизлик кенгашининг котиби Александр Лебедь Чеченистон сепаратчилари раҳбари Зелимхон Яндарбиев билан учрашди. Музокараларда Чеченистондан Россия федерал қўшинларини олиб чиқиб кетиш, ҳарбий асирларни айирбошлаш, коалицион ҳукумат тузиш ва бошқа масалалар муҳокама этилди.

ХОРИЖДА

❑ Кеча Нью-Йоркда Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Бош Ассамблеясининг навбатдаги сессияси иш бошлади. Уч ҳафта давом этадиган сессия кун тартибига 162 та масала қўйилган.

❑ Қувайт араб мамлакатлари ўртасида биринчи бўлиб ўз ҳудудига АҚШ қўшинларини жойлаштиришга розилик берди.

❑ Босния ва Герцеговинада бўлиб ўтган парламент сайловларида дастлабки маълумотларга қараганда мусулмонлар вакиллари сайловчиларнинг кўпчилик овозини олишга муваффақ бўлганлар. Иккинчи ўринда серблар, учинчи ўринда эса хорватлар бормоқдалар.

❑ Бу йилги сув тошқинлари оқибатида Ҳиндистонда 500 киши ҳалок бўлган, табиий офатдан умуман 32 миллион киши зиён кўрган. Иқтисодиётга етказилган зарар 650 миллион рупийни ташкил этган.

○ БУГУНГИ КУН НАФАСИ ○ БУГУНГИ КУН НАФАСИ ○ БУГУНГИ КУН НАФАСИ ○ БУГУНГИ КУН НАФАСИ ○ БУГУНГИ КУН НАФАСИ ○ БУГУНГИ КУН НАФАСИ ○

Мустақиллик мевалари

ҚАНОТЛАРДА ЮРТИМ ДОВРУҒИ

Тошкент авиация ишлаб чиқариш давлат ҳиссадорлик жамияти Ҳамдўстлик ва Марказий Осиёдаги йирик самолётсозлик корхонасидир. У ИЛ-76 ҳамда ИЛ-114 самолётларининг турли модификацияларини ишлаб чиқаришда нуфузли жамоа сифатида ўз обрў-эътиборини сақлаб қолмоқда. Пойтахт самолётсозлари тайёрлаган ҳаво кемалари жаҳондаги 30 дан ортиқ мамлакат осмонида парвоз қилмоқда. Йўловчиларга хизмат қилиш билан бирга кўплаб юкларни белгиланган манзилларга элтмоқда.

Илгари хабар берганимиздек, шу йил 14 сентябрь куни Тошкент самолётсозлари ҳаётида қувончли воқеа рўй берди. Янги русумдаги ИЛ-114 Т юк самолёти биринчи синов учишидан муваффақиятли ўтди.

Корхонанинг учиш-синаш майдонидамиз. Бу ерда ҳукумат раҳбарлари, Тошкентда фаолият кўрсатиб турган дипломатия корпуси вакиллари, жамоа аъзолари вакиллари тўпланишган.

Самолётни ерда учишга тайёрлаш участкаси устаси Леонид Владимирович Шеметов журналистларни самолётга таклиф қилар экан «Биз бу самолётни 20 кун ичида учишга тайёрладик», — деди қувонч билан. У етти тонна юкни манзилга етказиш қувватига эга. Юкларни ортиш ва туширишга кам меҳнат ва вақт сарфлашни таъминлаш чоралари кўрилган. Бу ҳаво кемаси ана шу турдаги самолётлар ичида Ҳамдўстлик мамлакатларида ягона кўп юк ташувчи ҳаво кемасидир. У бор-йўғи соатига 500 литр бензин сарфлайди, холос. Ҳавога кўтарилиш масофасининг оралиғи 1 минг 500 метр, қўниш масофасининг оралиғи эса 1 минг 300 метрни ташкил қилади.

Бир неча дақиқадан сўнг ҳали бўёқ ҳиди кетмаган янги «лочин» Тошкент осмонига кўтарилади. Мана, мустақил давлатимиз пойтахти самолётларининг қалб кўри, фидойи меҳнати билан бунёд этилган ҳаво кемаси шитоб билан худди оқ кабутардек, ложувард осмон қўйнига шўнғиди. У бир неча дақиқа кўкда парвоз этиб, учиш-синаш майдони устида айланалар ясаб, ерга оҳиста қўнди... Унинг яна бир фазилати намоён бўлди. Самолёт двигателларининг шовқини деярли эшитилмасди. Тўпланганлар юзида қувонч ва ҳаяжон. Қалбларида эса мустақил мамлакатимизнинг янги муваффақиятидан фахр ва ифтихор туйғулари жўш урарди. Улар бир-бирларини табриклашарди...

Бу биринчи синаш-учишни россиялик учиш командири Игорь Зокиров, синовчи-учувчи Василий Свиридов, учишни синовчи етакчи муҳандис Альберт Манохин, синовчи борт муҳандис Владимир Скринниковлар бажаришди. Учиш командири Игорь Зокировнинг қувончи чексиз эди. Ундан самолёт ҳақидаги таассуротларини сўраймиз.

— Ажойиб самолёт! — дейди Игорь Зокиров — тошкентликлар яхши самолёт ясашади. Бундай хилдаги самолётлар ичида унинг жаҳонда тенги йўқ. Учиш жуда завқли ва мароқли бўлди. У ҳар қандай об-ҳаво шароитида-кундузи ҳам, тунда ҳам бемалол парвоз қилаверади.

Самолётлар ва уларнинг двигателини ишлатиш бўйича муҳандис Баҳодир Зуҳриддиновни ҳам шу ерда учратдик.

— Машина тежамкорлиги айниқса қўл келади. Галдаги асосий ишимиз Россиядан сертификат олиш, — дейди у. — Яқин кунларда самолётни Россияга сертификатга берамиз. Кейин уни кўплаб ишлаб чиқаришни йўлга қўямиз. Самолётимиз Ҳамдўстлик давлатларида ҳам, хорижий давлатларда ҳам ўз харидорини топади. У ўзининг ихчам ва қулайлиги билан кўпчиликка манзур бўляпти. Унга юк ортиш, юкни туширишга ҳам кўп вақт сарфланмайди.

— Жамоамиз бу самолётни уч ой мобайнида барпо этди, деди бирлашма давлат ҳиссадорлик жамияти бошқаруви раиси Вадим Петрович Кучеров. — Меҳнатинг самарасини кўриш қанчалар завқли! Худди янги фарзанди дунёга келган отадек қувонмоқдаман. Фарзандингнинг илк қадамларини кўришга муяссар бўлиш эса янада қувончли. Энг муҳими, бу самолёт ўз маблағимиз ҳисобига қурилди. Бу шуни кўрсатадики, жамоамиз ишлашга ва меҳнат қилишга қодир.

Тошкент бағрида бунёд этилган бу самолёт Ҳамдўстлик мамлакатлари, кўплаб хорижий давлатлар ҳаво йўлларида қатнаб тинчлик юкларини белгиланган манзилларга элтади. Ўз қанотларида мустақил Ўзбекистон шарафини юксакларга кўтариб, самолётларимиз довруғини оламга таратади. Республикамиз иқтисодий қудратини мустаҳкамлашга, корхона шуҳратини оширишга, эзгуликка хизмат қилади.

Янги юк ташиш самолётининг биринчи марта ҳавога кўтарилишида республика Бош вазири Ўткир Султонов, Тошкент шаҳар ҳокими Козим Тўлаганов ва бошқа расмий кишилар, шунингдек, дипломатик корпус вакиллари ҳозир бўлдилар.

Машҳура МИРЗАМУҲАМЕДОВА.

Дўстлик чегара билмайди

ПОКИСТОНЛИК АЁЛЛАР ТОШКЕНТДА

Ўзбекистон Мустақилликка эришганидан сўнг Покистон Республикаси билан маданий, маърифий, иқтисодий алоқалар кенг ривожланиб бормоқда.

Бунда айниқса маданият, санъат соҳаси, ишбилармон ва молиявий доиралар вакиллари ўртасида алоқаларни мустаҳкамлаш мақсадида 1993 йил январда Ўзбекистон Республикаси халқаро маданий-маърифий алоқалар миллий ассоциацияси ҳамда Покистондаги Ўзбекистон иқтисодий ва маданий маркази томонидан имзоланган аҳднома муҳим ўрин тутмоқда. Ҳар йили аёллар делегацияларининг ўзаро ташрифи ҳам шу аҳдноманинг мевасидир.

Куни кеча шаҳримизга Шаҳноз Саидхоним бошчилигидаги Покистон аёллари делегацияси ташриф буюрди. Таркибида тажрибали шифокорлар, рассом, журналистлар бўлган делегация аъзолари билан республика маданий-маърифий алоқалар миллий ассоциациясида учрашув бўлиб ўтди. Унда ассоциация фаоллари миллий уюшма фаолияти, хусусан Покистон билан алоқалар тўғрисида сўзлашди. Шаҳноз Саидхоним эса Лоҳурдаги Ўзбекистон иқтисодий ва маданий маркази томонидан Ўзбекистон Мустақиллиги кунлари, Амир Темур юбилейига бағишланган тадбирлар кенг нишонланаётгани хусусида тўхталиб ўтди. Сўнг томонлар ўзаро эсдалик совғалари билан алмашишди.

Шуниси эътиборга моликки, делегация аъзолари ўзбек хонадонларига жойлашиб ҳаёт тарзимиз, урф-одатларимиз билан яқиндан танишишади, миллий маросимларда иштирок этишади. Бухоро ва Самарқанд шаҳарларида бўлиб, тарихий обидаларимизни кўздан кечиришади.

Дилмурод ИСМОИЛОВ.

БУЮК ИПАК ЙЎЛИ БЎЙЛАБ САЙЁҲЛИК

МДҲ МАМЛАКАТЛАРИНИНГ САЙЁҲЛИК БЎЙИЧА ДАВЛАТЛАРАРО КЕНГАШИ

16 сентябрь куни «Ўзбектуризм» миллий компаниясида Ҳамдўстлик мамлакатларининг сайёҳлик бўйича давлатлараро кенгашининг мажлиси бўлди. Унда МДҲ ҳудудида сайёҳликни янада ривожлантириш, бу борадаги ҳамкорликни мустаҳкамлаш билан боғлиқ масалалар муҳокама этилди. Мажлисда Ҳамдўстлик давлатларида фаолият кўрсатаётган йирик сайёҳлик компаниялари билан бир қаторда халқаро сайёҳлик ташкилотлари ҳам иштирок этдилар.

Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг ўринбосари Саидмухтор Саидқосимов мажлисни очар экан, тўпланганларга Президентимиз Ислом Каримовнинг табригини ва сайёҳлик соҳасидаги ҳамкорликни фаоллаштириш юзасидан истакларини етказди.

Бош вазир ўринбосари мамлакатимизда сайёҳликни ривожлантириш учун ҳуқуқий негиз яратилганлигини таъкидлаб ўтди. Президентимизнинг 1995 йил июнь ойидаги Фармонида Буюк Ипак йўли бўйлаб сайёҳликни тиклаш, очиқ иқтисодий зоналар ташкил этиш, сайёҳлик билан шуғулланувчи ташкилотларга солиқ тўлашда имтиёзлар бериш кўзда тутилган.

Мамлакатимиз «Буюк Ипак йўли бўйлаб сайёҳлик» дастурини амалга ошириш борасида катта ютуқларга эришмоқда. Кейинги йилларда Тошкент, Самарқанд, Бухорода замонавий меҳмонхоналар очилди. Тошкентдаги «Ўзбекистон», «Шодлик» меҳмонхоналари таъмирланиб, жаҳон андозаларига тенглаштирилади. Сайёҳлик эҳтиёжлари учун қурилишларни сармоя билан таъминлаш мақсадида махсус «Ўзсаёҳатинвестбанк» ташкил этилди.

Ўзбекистон йирик халқаро сайёҳлик компаниялари билан мустаҳкам алоқа ўрнатмоқда. Тошкентда ҳозирги пайтда Буюк Британия, Германия, АҚШ, Россия сайёҳлик фирмаларининг ваколатхоналари фаолият кўрсатмоқда. Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатияси университетида эса сайёҳлик бўйича мутахассислар тайёрлайдиган факультет очилди. Бугунги кунда махсус лицензияларга эга 180 тадан ортиқ хусусий ташкилотлар ҳам сайёҳлик билан шуғулланмоқда.

Мажлисда сайёҳликни ривожлантириш бўйича давлатлараро кенгаш аъзолари фаолиятини мувофиқлаштириш, бу соҳа мутахассислари малакасини ошириш, шунингдек халқаро сайёҳлик-спорт иттифоқига мазкур кенгаш қошида кузатувчи мақомини беришга қарор қилинди.

Кеча эса «Ўзбекэкспомарказ»да «Буюк Ипак йўли бўйлаб сайёҳлик» дастури доирасида иккинчи халқаро саёҳлик ярмаркаси тантанали вазиятда очилди. Унда 70 га яқин, шу жумладан Япония, АҚШ, Германия, Франция, Буюк Британия, Туркия ва бошқа давлатлар фирмалари иштирок этмоқдалар.

Ярмаркани очиш маросимида сўзга чиққан жаҳон сайёҳлик ташкилотининг Европа мамлакатлари бўйича вакили Питер Шекилфорд 1994 йилда Самарқандда Буюк Ипак йўли бўйлаб сайёҳликни ривожлантириш юзасидан декларация қабул қилингандан сўнг жуда кўп мамлакатлар Хитойдан Туркиягача чўзилган бу 12 минг километрлик йўналиш бўйлаб саёҳатларни ташкил этишга фаол қўшилганликларини таъкидлаб ўтди.

Ярмарка очилгандан сўнг Асака автомобиль заводида ишлаб чиқарилган олтита «Тико», «Дамас», «Нексия» автомобилининг Марказий Осиёнинг олтин ҳалқаси бўйлаб автопойгаси бошланди. Бу пойга икки ҳафта давом этиб Асака автомобилларида 5380 километрлик масофа босиб ўтилади.

«Ўзавтосаноат» томонидан ташкил этилган бу автопойга қатнашчилари тўхтаган биринчи шаҳар Жиззах бўлди. Шаҳар ҳокими С. Худоёров автопойга қатнашчиларини қизғин қутлади.

Кеча кечқурун эса автопойга қатнашчилари Самарқандга етиб келдилар.

Улар бу ердан Бухоро, Хива, сўнг Чоржўй, Хўжанд, Ўш, Бишкек, Жамбул, Олмаота шаҳарлари сари йўл оладилар.

Дониёр ЭРКИНОВ.

СУРАТЛАРДА: *«Буюк Ипак йўли бўйлаб сайёҳлик» ярмаркасидан ва Марказий Осиёнинг олтин ҳалқаси автопойгасидан лавҳалар.*

Рустам Шарипов суратлари.

Обуна — йил бўйи

«ОҚШОМ» ДОИМ СИЗ БИЛАН!

Қадрли муштарийлар!

Шу кунларда ўзингиз севган нашрингиз — «Тошкент оқшоми» газетасига обуна давом этаётганлигини яна бир бор эслатиб ўтмоқчимиз. Шаҳар «Оқшом» газеталарига ўз вақтида обунани расмийлаштириб қўйсангиз нафақат, Тошкент шаҳридаги, балки республикамиз ва хориждаги энг сўнгги янгиликлардан вақтида хабардор бўласиз. Бундан ташқари ўзингиз ҳар оқшом оила даврасида севиб ўқийдиган мавзудаги ранг-баранг мақолаларни мутолаа қиласиз. Хуллас, обуна бўлсангиз кўнглингиз хотиржам бўлади. «Оқшом»нинг ҳар бир сони хонадонингизга ўзи кириб боради.

Шуни яна бир бор эслатиб ўтмоқчимизки, «Тошкент оқшоми» газетасига ҳар ойнинг ўнинчи кунига қадар шаҳримизнинг исталган алоқа бўлимига кириб келгуси ой учун обунани расмийлаштирсангиз бўлади. Газетанинг чакана савдога жуда ҳам чекланган миқдорда чиқаётганидан хабарингиз бор. Буни сиз таҳририятга йўллаётган мактубларингизда ҳам таъкидлаб ўтмоқдасиз. Бинобарин, сиз дўконлардан «Оқшом»ни ҳамма вақт ҳам сотиб ололмаётган экансиз, яхшиси унга обуна бўлинг. Бордию обуна масаласида бирон-бир муаммо туғилгудек бўлса «Тошкент почтаси» давлат корхонасига — 33-47-49 рақамли телефонга ёки «Оқшом» таҳририятига — 33-29-70 рақамли телефонга мурожаат қилинг. Газетани элтиб бериш хусусида эса ўзингиз истиқомат қиладиган жойдаги алоқа бўлимларига мурожаат этинг.

«Тошкент оқшоми»нинг обуна нархи қуйидагича:

	УЙГА ЕТКАЗИБ БЕРИШ	АБОНЕНТ ҚУТИСИГА ЕТКАЗИШ
◆ Бир ой учун	64 сўм	54 сўм
◆ Уч ой учун	192 сўм	162 сўм.

◆ ***«ТОШКЕНТ ОҚШОМИ» ГАЗЕТАСИНИНГ ИНДЕКСИ — 64690.***

Тадбиркорга омад ёр

«ГУЛПАРИ»НИНГ ПАРИЛАРИ

Аждодларимиз айтиб кетишган: «Кишининг ўзи қанақа бўлса, иши ҳам шундай бўлади!» Мен бу аёл билан суҳбатлашиб ўтириб, шу нақлнинг ўз ўрнида билиб айтилганлигига ишондим. Суҳбатдошим — Гулпари Абдулҳакимова. Бир сўзли, нигоҳлари ўткир, гапга чечан аёл. Юрагидаги шижоат чеҳрасида уфуриб туради. Кўнглида нимаики бўлса иймаиб ўтирмайди шартта-шартта гапириб ташлайди. Бирорта ишни бошлолмай ўйланиб, иккиланиб юрган кишини кўриб қолса бас. «Э, ўйчи ўйига етгунча, таваккалчи ишини битиради, бошласангизчи»! деб далда беради. Шу-шу бошланмай турган иш ривож олиб кетади...

Аслида, «Гулпари» фирмасининг ташкил этилиши ҳам худди шундоқ кечган. Ўшанда, ишни бошлаш учун на бирор жой, на асбоб-ускуна, на хом ашё бор эди. Гулпари опа яхши кунлар учун атаб қўйган 30 метрча беқасамни сандиқдан олиб чиқди. Ҳар куни суҳбатлашиб юрадигани — тўрт аёлни шу ишга жалб этди. Қўни-қўшнидан тикув машинасини сўраб, вақтинча олиб турилди. Улар тиккан олти дона чопон илк маҳсулот сифатида сотувга чиқарилди. Хуллас, иш мана шундай бошланганди ўшанда...

Эндиликда Тошкент шаҳрининг Яккасарой туманидаги «Гулпари» фирмасининг ўзига хос ўрни, махсус дастури, ажойиб чеварлари бор. Ўтган икки йил ичида корхона иши анча ривож топиб, такомиллашди. Зарур асбоб-ускуналар, тикув машиналари сотиб олинди. Чеварлар сони қирқтага етказилди.

— Теварак-атрофдаги маҳаллаларда уйда ўтириб қолган ишсиз аёллар анчагина эди, — дейди Гулпари опа. — Мен уларни корхона ишига жалб этдим. Сал бўлсада чок юритишни билса бас, ишга олавердим. Уларга ўзим устозлик қилдим, мана энди бинойидай чевар бўлиб қолишди.

Ҳа, Гулпари Абдуҳакимовани ўзига устоз деб биладиганлар аслида жуда-жуда кўп. У фақат республикадагина эмас, балки хорижга ҳам довруғ таратиб улгурган «Чевар» ҳиссадорлик жамиятида йигирма йилча ҳалол меҳнат қилди. Обрў-эътибор топди, эъзозли бўлди.

— Аслида, ҳар бир қизу-жувон оилада тадбиркор бўлиши зарур. — дейди опа. — Биз қизларимизни рўзғорга тайёрлашда буни ҳисобга олсак янада яхши.

Чунки оилавий жанжалларнинг кўпчилиги келиннинг уй ишларига нўноқлиги, овқат пиширишу-тикиш-бичишни билмаслиги оқибатида келиб чиқади. Айниқса, бугунги шароитда уй бекаси хонадондагиларга ўз қўли билан кийим-кечак тикиб берса, ҳатто болаларини ҳам ўзи тикиб кийинтирса, бунинг гаштига нима етсин. Рўзғордаги сарфу-харажатнинг тежалишини айтмайсизми!

Айни пайтда «Гулпари» чеварлик корхонасида иш қайноқ. Иш сифати ва кўрсаткичлари ошаётир. Меҳнат тури кўпаймоқда. Илгари бу ерда аёллар ва эркакларнинг уст-бошлари, чақалоқлар йиғма буюмлари, рўзғор учун зарур ашёлар — дастурхон, сочиқ, кўрпа-кўрпачалар тикилган бўлса, эндиги пайтда тўй либослари — келин -куёв буюмлари, болаларга тўй чопонлари, ҳажга бориб келувчилар учун махсус либослар ҳам тикиш йўлга қўйилди. Маҳсулот сифатига қараб талаб ҳам кун сайин ошаяпти. Корхонадан буюртмачилар қадами узилмаётир.

Гулпари опанинг ниятлари катта. У қилаётган соф фойданинг маълум қисмини маҳалладаги хайрли ишларга сарфламоқда. Кам таъминотли хонадонларга ёрдам бериш, маҳалладаги тадбирларни ўтказиш, қариялар аҳволидан тез-тез хабар олиб туришни Гулпари опа бирор дақиқа эсдан чиқармайди, бунга ҳамиша вақт ажратади.

— Ҳар бир ишнинг бошланиши қийин бўлади, — дейди опа. — Лекин, бошландими, бас, у ўзига йўл топиб, кун сайин ривожланади. Бугунги кунда тадбиркорликни бошлаш учун йўл-йўриқ қидириб юрганлар кўп. Мен уларга сал таваккалчироқ бўлишни маслаҳат берган бўлардим. Ахир «Қолган ишга қор ёғар» дейдилар. Бугунги ишни асло эртага қолдирмаслигимиз зарур .

Гулпари опанинг корхонасида ишлаш истаги билан келаётган қиз-жувонлар жуда кўп. Бунинг сабаблари бор албатта. Корхонадаги чеварларга ишлари учун яхши маош тўланади. Бунинг устига, маҳалла эмасми гоҳ у аёлнинг, гоҳ бу аёлнинг юмушлари чиқиб туради. Меҳмонга бориш, тўй-тўйчиқлар қилиш, фарзанд туғилиши сингари чиройли одатларимиз борку ахир. Гулпари опа шундай кезларда аёлни ишдан озод қилади, зарур бўлса, корхона ҳисобидан моддий ёрдам пули ажратади...

Мана, яқинда «Шодлик» ательесида ишлаётган бир гуруҳ аёллар Гулпари опадан иш сўраб келишди. Сабаби, ательеда ойлик маош кам, хом ашё йўқлигидан баъзан иш тўхтаб ҳам қоларкан. Қуруқ маошга кун кўрадиган хонадонлар учун бу ҳол кўнгилли эмас, албатта. Гулпари опа яқинда тикув цехларини янада кенгайтириш, маҳсулот турини кўпайтириш ва янги тикув машиналари сотиб олишга аҳд қилди. Иш бошланиб кетди. Айни пайтда фойдаланилмай ётган қўшимча бинолар таъмирланмоқда. Ҳадемай тикувчилар сафи икки ҳиссага кўпайиб, ишсиз қиз-жувонлар иш билан таъминланса ажабмас.

«Ўриксор» маҳалласида тўй-тўйчиқлару маросимлар бўлса, Гулпари опа «Мен корхона директориман» деб ўтирмайди, дарров иштирок қилади, тўй ёки маросим эгасини қўллаб-қувватлайди. «Инсон доимо бир-бирига керак, — дея ўйлайди опа. — Одамлар ҳамиша бир-бирининг руҳини кўтариб, бир-бирини қўллаб яшаши керак!» Бу нарсани у ўғли Абдурашитжонга, келини Нафисахонга ҳам тез-тез уқтириб туради. Бир-биридан ширин тўрт набирасига қадимий асл қадриятларимиз, урф-одатларимизни ўргатишдан ҳеч-ҳеч эринмайди. «Хушмуомала, серилтифот бўлинглар, ҳаётнинг гўзаллиги шунда» — дейди опа қайта-қайта фарзандларига қарата.

Гулчеҳра ЖАМИЛОВА.

Акмал Зуфаров бир неча йилдан бери «Марҳабо» акционерлик жамиятида меҳнат қилиб музлаткичларни таъмирлаб келади. «Чилангарлик ҳам ўзига яраша мураккаб касб, — дейди у. — Ишлаганинг сари у ўз сирларини намоён этиб бораверади».

СУРАТДА: Акмал Зуфаров.

Рустам Шарипов олган сурат.

Бозор иқтисодиёти ва ҳаёт

«ШИФОБАХШБУЛОҚ» — ЖАҲОН БОЗОРИГА

Ушбу ҳиссадорлик жамияти Тошкент маъданли сувлар қуйиш корхонаси ўрнида ташкил топган корхона. Унинг асосий иш фаолияти шаҳримиз аҳолисининг шифобахш сувларга бўлган талабини қондиришдан иборат.

Бу йил аҳоли корхона ишлаб чиқараётган маҳсулотлар мўл-кўллигидан айниқса мамнун бўлди. Дўконларга, савдо расталарига, бозорларга «Тошкент маъданли суви» деб ёзилган шишали сувлар керагидан ортиқ етказиб берилди. Ёз мавсумида корхонанинг бир кунлик ишлаб чиқариши 300 минг шиша сувни ташкил этди. Бу энг катта кўрсаткич. Меҳнат жамоаси аҳоли талабини ҳисобга олиб, икки сменали ишни йўлга қўйди.

— Ҳиссадорлик жамиятига ўтганимиздан кейин шароитимиз ҳам анча ўзгарди, — дейди жамият бошқарувининг раиси Рустам Султонов. — Биринчидан мустақил бўлдик. Жамоада ишга бўлган қизиқиш ортди. Иккинчидан, маҳсулот сифати яхшиланди, шишаларга ёпиштириладиган ёрлиқ қоғозлар кўзга яққол ташланадиган, эътиборни тортадиган қилиб ишланди. Шиша қопқоқлари ҳам ихчамлаштирилиб, унинг юқори қисмига «сув» деб ёзиб қўйиладиган бўлди. Бу корхонамиз маркасини бошқа хусусий фирмалар тайёрлайдиган шишали сувлардан ажратиб туришда айниқса, қўл келди. Қолаверса, ижтимоий ҳимоя, таъминот, ишчиларнинг ойлик маоши масаласида ҳам олға томон бурилиш ясалди.

Ҳозир корхонада икки хил шифобахш сув тайёрланмоқда. Улар ҳамшаҳарларимизга кўпдан бери қадрдон бўлиб қолган Тошкент маъданли суви, иккинчиси «Занги ота» деб номланган шифобахш сувдир. Жамиятнинг бир кунлик маҳсулоти 250 минг шишани ташкил этмоқда.

Корхона мутахассислари яқин кунларда яна икки хил янги маҳсулот тайёрлашни мўлжаллаб туришибди. Булар «Булоқ суви», «Тоғ суви» номи билан пештахталарга чиқарилади.

Ишлаб чиқариш билан яқиндан танишиш мақсадида қуюв цехи томон йўл олдик. Бизни хурсанд қилган нарса корхонадаги барча жараёнларнинг тўла автоматлаштирилганлиги бўлди. Машиналарда узлуксиз келтирилаётган шишалар ювиш цехида тозаланиб, тўла ишловдан чиқарилгач, конвейерларга келиб тушади. Шу орқали улар қуюв цехига ўтади. У ерда «ақлли» автоматлар барча шишаларга бир меъёрда сув қуяди, қопқоқлайди. Яна берироқда махсус машина тинимсиз ҳаракатга келиб, барча шишаларга ёрлиқ қоғозларини ёпиштиришга улгуряпти. Тўла жараённи ўтаб чиққан шифобахш сувли шишалар (бунинг орасида қанча лаборатория кўриклари бор) ленталар орқали юклаш жойига етиб келади. Бу ердан улар машиналар карвонига ортилиб, кетма-кет савдо нуқталарига жўнатилади. Бундай қараганда жуда қисқа ва соддагина жараён. Лекин унинг орқасидаги барча машаққатлар, қийинчиликлар фақатгина мутахассисларгагина аён.

— Анча вақтгача шиша танқислиги бизни қийнаб келди, — дейди Рустам ака. — Ҳозир бу муаммони ҳам узил-кесил ҳал этиб қўйганмиз. Қувасой шиша заводи шартнома бўйича бизга истаганча шиша идишларини юборяпти. Шаҳримиздаги савдо тармоқларидан олинаётган маҳсулотдан бўшаган шишалар ҳам сероблашиб қолди.

«Шифобахшбулоқ» маҳсулотларига хорижликларнинг қизиқиши кун сайин ортиб бормоқда. Чунки Тошкентимизнинг маъданли суви шифобахшлиги бўйича Мустақил Ҳамдўстлик мамлакатларида энг яхши маҳсулот деб тан олинган. Ҳозир жамият аъзолари Индонезиянинг «Голден Миссисипи» фирмаси билан қўшма корхона очиш учун музокаралар олиб бормоқда. Яқин кунларда ушбу қўшма корхона ҳам ишга тушиб қолади. Ана ўшанда «Тошкент суви» нафақат республикамиз ёки Ҳамдўстлик мамлакатларида, балки жаҳон бозорига ҳам йўл олади. Ҳозир жамият аъзолари шунга тайёргарлик кўришяпти.

— Ҳар бир корхонанинг ўз илғорлари бўлганидек бизда ҳам пешқадамлар сони кўп. Бу хусусда гап борганда Онияхон Ҳамидова, Зимфира Асадова бош бўлган бригадалар ишини алоҳида таъкидлаш керак, — дейди Рустам ака сўзини давом эттириб. — Хуллас 200 дан ортиқ жамоамизнинг ҳар бир аъзоси «Тошкент суви» довруғини оламга ёйиш учун астойдил меҳнат қилмоқда.

Маҳмуд КОМИЛЖОНОВ.

2-Тошкент нон корхонасида ишлаб чиқарилаётган нон ва нон маҳсулотларини аҳоли дастурхонига етказиб беришда шу корхонада ишловчи Нигора Абдураҳмонованинг ҳам ҳиссаси бор.

Козим Ўлмасов олган сурат.

Бугун Тошкент шаҳар уруш ва меҳнат фахрийлари кенгаши IV конференцияси бўлади

КЕКСАЛАР — ЭЪЗОЗДА

Шарқона анъаналарга бой бўлган мамлакатимизда доимо қарияларга ҳурмат ва эҳтиром кўрсатилган. Пойтахтимизда ҳозирги кунда 285 мингдан ортиқ уруш ва меҳнат фахрийлари яшамоқда. Бу бой ҳаёт тажрибасига эга бўлган катта кучдир. Улар ҳаётини янада тўлақонли, қизиқарли қилиш, уларнинг касб маҳорати, ҳаёт тажрибасидан сабоқ олиш, ижтимоий-сиёсий ҳаётга жалб этиш бугунги кундаги муҳим вазифалардандир. Мухбиримизнинг Тошкент шаҳар Фахрийлар ташкилотлари уюшмаси кенгаши раиси Толиб Содиқов билан суҳбати ушбу масалаларга бағишланди.

— Мустақиллигимизнинг олтинчи йилига қадам қўйдик, — деб таъкидлади Толиб Содиқов. — Ўтган беш йил мобайнида ҳаётимизда фахрлансак арзийдиган, асрларга татигулик ўзгаришлар рўй берди. Мамлакатимиз иқтисодий ислоҳотлар йўлидан дадил одимламоқда. Ислоҳотларнинг барча босқичларида аҳолининг ёрдамга муҳтож қисмини кучли ижтимоий ҳимоялаш Президентимиз ва ҳукуматимиз сиёсатининг бош йўналиши бўлиб қолмоқда. Республика иқтисодиётини ислоҳ қилиш билан бирга кенг кўламда ободонлаштириш ишлари олиб боріляпти. Айниқса, пойтахтимиз марказида, унинг Эски шаҳар қисмида рўй берган ўзгаришларни кўриб ҳайратланасан киши.

Бу ишларга оддий кузатувчи сифатида қўл қовуштириб, четда туриб бўлмайди. Шаҳар фахрийлар ташкилотлари, фахрийлар қаердадир тажрибали киши сифатида ўз маслаҳатлари билан, қаердадир ўз имкониятлари даражасида меҳнатлари билан барча воқеалар ва тадбирларда иштирок этишмоқда.

Пойтахтимизда 285 мингдан ортиқ уруш ва меҳнат фахрийлари яшашади. Улар иш жойларида ёки яшаш жойларидаги 1 минг 800 бошланғич ташкилотга бирлашган. Улар фаолиятини фахрийлар ташкилотларининг 11 та туман кенгашлари бирлаштиради. Барча фахрийлар ташкилотлари ишини мувофиқлаштириш мақсадида фахрийларнинг III Тошкент шаҳар конференциясида 45 кишидан иборат шаҳар кенгаши тузилган эди.

Кенгаш ўз фаолиятида фахрийлар уюшмаси низомига, Ўзбекистон Республикаси Фахрийлар ташкилоти уюшмаси, пленумлари ва кенгаш раёсати қарорларига амал қилди. Пленум ва раёсат мажлисларида муҳим масалалар кўрилди. Фахрийларни ижтимоий ҳимоя қилиш, айниқса ёрдамга муҳтож ёлғиз қариялар, доимий парваришга муҳтожларга ғамхўрлик кўрсатиш шаҳар кенгашининг диққат марказида бўлди. Ўтган йиллар мобайнида «Меҳрибонлик» дастури асосида иш олиб бордик. Фахрийлар ташкилотлари томонидан 10 мингдан ортиқ фахрийга моддий ёрдам кўрсатилди. Ғалабанинг 50 йиллиги муносабати билан амалга оширилган барча тадбирларда фаол қатнашилди.

Шу нарсани алоҳида таъкидлаш керакки, бозор иқтисодиётига ўтиш даври мураккабликларига қарамасдан мамлакатимиздаги уруш ва меҳнат фахрийлари халқимиз, давлатимиз ва Президентимиз томонидан ғамхўрлик ва меҳрибонлик билан қуршаб олинган.

Айниқса, бу Ғалабанинг 50 йиллигига тайёргарлик жараёнида алоҳида намоён бўлди. 1994 йил март ойида республикамиз Президенти томонидан 1941-1945 йиллардаги урушда фашизм устидан қозонилган Ғалабанинг 50 йиллигига тайёргарлик кўриш ва ўтказиш тўғрисида махсус фармон қабул қилинганлиги, 1995 йил 9 май умумхалқ байрами деб эълон қилиниши, уни ўтказишга тегишли маблағ ажратилганлиги ва уруш даврида ўзбекистонликлар кўрсатган жасоратни абадийлаштириш учун барча шароитлар яратилиши, «Хотира Китоби»нинг нашр этилиши фикримизнинг далилидир. 1994 йил 6 майда Президентимиз томонидан эълон қилинган Фармонга мувофиқ уруш ва уруш орти фахрийларини мукофотлаш учун «Жасорат» ва «Шуҳрат» медалларининг таъсис этилиши муҳим воқеа бўлди. Бу юксак мукофотга сазовор бўлганлар тегишли пул мукофотлари ҳам олишди.

1995 йил 20 апрелдаги Президент Фармонига мувофиқ ва Ғалабанинг 50 йиллиги юбилей медалини топширишда ҳам уруш ва меҳнат фахрийларининг барчасига моддий ёрдам берилди. Бунинг учун Президентимиз ва ҳукуматимиз, халқимизга ҳар қанча раҳмат айтсак арзийди.

Шунингдек, Вазирлар Маҳкамасининг ўтган йил 22 июлдаги қарорига мувофиқ ёрдамга муҳтож уруш, меҳнат фахрийлари, ҳалок бўлган ва дараксиз йўқолган жангчилар оилаларини моддий жиҳатдан қўллаб-қувватлаш, уларга мадад бериш мақсадида махсус меҳр-шафқат ҳисоби очилди. Муассасалар, ташкилот ва корхоналар ажратган маблағдан 300 минг сўми Тошкент шаҳрига ажратилди.

Байрам кунлари ва байрам арафасида шаҳар ҳокими ва туман ҳокимлари, корхона ва муассасалар, ташкилотлар маъмуриятлари тантанали қабул маросимлари ўтказишди, фахрийларни меҳмон қилиш билан бирга, уларга эсдалик совғалари топширишди.

Кези келганда шуни ҳам таъкидлаш керакки, кейинги йилларда маҳаллаларда ҳам фахрийларнинг бошланғич ташкилотларини ташкил этишга алоҳида эътибор беріляпти. Бу эса фахрийларимиз ўз-ўзини бошқарув идораларида ёшларни тарбиялаш ишларида, маҳаллаларда ўтказиладиган тадбирларда фаол иштирок этишларига имкон бермоқда.

Ёшлар билан ишлаш, ижтимоий-маиший ва пенсия таъминоти масалалари, уруш даври фахрийлари билан ишлаш комиссиялари иши ҳақида кўпгина илиқ гаплар айтиш мумкин.

Ҳисобот даврининг бошида Тошкентда 850 та бошланғич ташкилот бўлиб, ҳисобот-сайлов конференция арафасида бу рақам 1 минг 800 га етди.

Фахрийлар ишини ташкил этиш, маданий ҳордиқ чиқаришларини уюштириш мақсадида янги гузарлар, фахрийлар боғлари барпо этиляпти. Мирзо Улуғбек туманида эса ажойиб мажмуа қад кўтарди.

Шуни қониқиш билан айтиш мумкинки, бошланғич ташкилотлар мажлислари, туман конференциялари зўр уюшқоқлик ва юксак руҳда ўтди. Улар республикамизда фахрийлар ҳаракати ташкилотлари мустаҳкам бирлигини намойиш қилди. Улар шаҳар ҳокимлиги, туман ҳокимликлари, корхона ва муассасалар маъмуриятлари, маҳалла оқсоқоллари томонидан қўллаб-қувватланаётганлигини кўрсатди.

Мавлуда МИРЗАЕВА ёзиб олди.

Мозийга қайтиб...

ТОШКЕНТЛИК АЛЛОМАЛАР

Буюк жуғрофиюн олим Маҳмуд ибн Валининг «Баҳрул-асрор» («Сирлар уммони») китобида Шош (Тошкент) шаҳри ҳамда вилояти ҳақида қизиқарли маълумотларни учратамиз: Шош- Сайхун (Сирдарё)нинг нариги соҳилидаги шаҳар бўлиб, у Туркистон ҳудудидадир. Бешинчи ва олтинчи иқлимларда жойлашган. Уни Чоч ҳам аташади, аммо ҳозирги вақтда Тошкент номи билан машҳурдир. Иқлими яхши (ёқимли). Ихтиёрида жуда кўп қишлоқ ва рустаклар бор. Шош тоғларида феруза, темир, қалайи конлари бор. Аммо ҳозир улар ишлаб чиқарилмаётир. Шошнинг баъзи шаҳарларида (Оҳангарон кўзда тутилса керак) ўтинга ўхшаш ёнадиган тош бор (кўмир?), унинг оппоқ кулидан кир ювишда фойдаланиш мумкин». (Форсчадан Бўрибой Аҳмедов таржимаси ва изоҳлари билан нашр этилган).

«Баҳрул-асрор» муаллифи Шош вилояти халқининг эркпарвар, озодликни қадрловчи халқ эканлигига ишора қилиб, бу ерда доимо (босқинчиларга қарши) исён ва ғалаёнлар бўлиб туришини ёзади. Шу жиҳатдан Эрон шоҳларининг босқини замонидан ҳозиргача Шошни — турли подшоҳларнинг йўли ва (босқинчилар учун) Шайтон дарвозаси дейишар экан. Ибн Вали ёзишича, Шошнинг энг обод туманларидан бири Шоҳруҳия бўлиб уни қадимда Фанокат, Бинокат деб ҳам аташган. (Бу шаҳар Чингизхон истилочиларига жуда қаттиқ қаршилик кўрсатгани учун мўғуллар уни вайрон қилганлар, эҳтимол, ўшанда Фанокант (Фанокент) номини олгандир?). Амир Темур кўрагон ўғли Шоҳруҳ Мирзо таваллуди шарафига уни Шоҳруҳия деб атаган ва обод қилган. Соҳибқирон даврида бу шаҳар Сирдарё бўйидаги душман ололмайдиган мустаҳкам қалъа эди. Шу сабабли, Сирдарёнинг шу ердан оқиб ўтдиган қисмини Шоҳруҳия дарёси деб ҳам аташган.

«Баҳрул-асрор» муаллифи ўтмишда Шош шаҳрида кўп олийжаноб шайхлар, алломалар етишиб чиққанини айтиб, шулардан бири ҳазрати имом Қаффол Шошийнинг мозорини ҳам кўрсатиб ўтади. Академик Бўрибой Аҳмедов таъкидлашича, ҳозирги Ҳазрати Имом (Хаст-имом)деган муқаддас жойда ул зотнинг мақбараси бўлган.

• **Ҳазрати имом Қаффол Шоший 903 йилда Тошкентда туғилган.** Ёшлигида Шош мадрасаларини битирганидан сўнг, қайси мамлакатда буюк олимлар бўлса, ўша ерга бориб, илм ўрганишга интилади. Араб олими Ибн Ҳаллихоннинг (1211-1282) ёзишича: «Қаффол Шоший — ҳадис илмининг билағони, тилшунос, шоир эди. Ўша вақтда Мовароуннаҳрда у кишига тенг келадиган олим йўқ эди. У Хуросон, Ироқ, Ҳижоз, Шош ва бошқа ўлкаларга саёҳат қилиб, ҳамма ерда ном таратди.

Қаффол Шоший «Одобул-қози», «Одобул-баҳс», «Ҳусни жадал» (Диалектика ҳақида) асарлари билан оламга машҳурдир.

Қаффол Шоший араб тилида ёзган шеърларининг бир қисми давримизгача етиб келган. У бир шеърида шундай дейди:

«Кимки уйимга меҳмон бўлиб келадиган бўлса, дастурхоним доимо унинг учун ёзилган бўлади, ким у дастурхондан бирор нарсани еса, ундаги барча ноз-неъмат пешона терим билан топилган — еган кишига ҳалол бўлади.

Биз бор будимизни меҳмон олдига қўямиз. Бордию ҳеч нарса тополмасак, у ҳолда сабзавот билан сирка қўямиз.

Шунда меҳмон беғараз, кўнгли очиқ одам бўлса, у бунга рози бўлиб кўнади, бордию у бахил бўлса, у ҳолда мен уни тузата олмайман».

Қаффол Шошийнинг давримизгача сақланиб қолган шеърий ижодларидан бири Тожиддин ас-Субкий асарига кирган рисола шаклида ёзилган манзумаларидир. Бу манзума аслида халифалик томонидан Константинополдаги Византия императорига ёзилган хатдан иборат.

Воқеа шундай бўлган: Византия қўшинлари юриш қилиб, араблар тасарруфида бўлган Суриянинг шимолий қисми, Антокияни босиб олган ва ундан яна ҳам ичкарига силжимоқчи эди. Лекин Византиядаги ички зиддиятлар ва юз берган қўзғолонлар уларни бу юришдан бироз тийиб турган эди. Аммо улар фурсатдан фойдаланиб, хат ёзишиб, халифаликка ультиматум топширгандай, жангсиз кўп жойларни эгаллаб олмоқчи бўлиб туришган эди.

Византия подшоси Бағдод халифасига араб тилида ёзилган шеър билан хат ёзади. Хат Византия ҳукмдоридан ҳошимийлар хонадонига мансуб ва ҳукмронлик ўрнида ўтирган халифага деб ёзилган.

«Биз шердек отилиб, ўз ерларимизни фатҳ этдик. Дамашқ бўлса ота-бобомиз маскани эди, биз бу диёр мол-мулкига эга бўламиз. Мисрни ҳам қиличимиз билан эгаллаймиз: Ҳижоз, Бағдод, Шероз, Рай, Хуросон, Қуддус, шарқу ғарб — ҳаммасини фатҳ этамиз» — деб халифа ва унинг саркардаларига дағдаға солиб, уларни қўрқитмоқчи бўлади, яхшиси, бу ерларни бизга жангсиз бўшатиб бериб қўяқолинглар, дейди. Ана шу пайтда Қаффол Шоший Бағдодда бўлади. Халифаликда, сарой аъёнлари ўртасида у яхши қонуншунос, забардаст олим, иқтидорли арабийнавис шоир сифатида танилган эди. Халифалик номидан Византия ҳукмдорининг лашкарбошиси Тағфур хатига жавоб ёзишни Қаффол Шошийга топширади.

Шоший мактубни кўриб, ўша мактуб ёзилган шеър вазнида ва ўша тарздаги қофияда давом эттириб, Тағфурга қарата араб тилида жавоб ёзади. Бу жавобнинг етмиш тўрт байти (148 йўл) ас-Субкийнинг юқоридаги асарида давримизгача сақланиб қолган.

Ас-Субкийнинг ёзишича, Шошийнинг бу жавоб шеърини ўқиган Византия аъёнлари таажжубда қолишибди, кейин улар бир-бирларидан сўрашибди:

«Буни ёзган киши ким ўзи, қайси юртдан экан, халифаликда биз бундай зот борлигини билмас эдикку». Воқеанинг нима билан тугаганининг аҳамияти йўқ, лекин бу мисол орқали Қаффол Шошийнинг забардаст, ҳозиржавоб шоир эканлигига қаноат ҳосил қиламиз.

Қаффол Шоший шундай улуғвор ва довюрак ажойиб шахс эди. Унинг адиблик, шоирлик, тилшунослик соҳалари билан деярлик ҳеч ким шуғулланмади, унинг диалектикага оид асари ҳам ўрганилган эмас. Унинг қонуншуносликка доир шофиия мазҳабига тегишли асари ва бу соҳадаги фикр-мулоҳазалари давр тақозосига кўра ислом оламида тарқалган Шарқ мамлакатида кенг кўламда ёйилди. Мана шу соҳадаги фикр-мулоҳазалари туфайли Қаффол Шоший минг йиллар мобайнида одамлар ҳурматига сазовор бўлиб келди. Шоирлик, тилшунослик ва мантиқшунослик соҳаларидаги асарлари ҳам унинг йирик олим эканини тасдиқлайди.

• **Ҳамидуддин Тошкандий (вафоти 1446) эса таникли олим ва шоир бўлган.** Бу киши ҳам форсийда дуруст шеърлар ёзган, араб тилида эса асарлар ёзган, баъзи китобларга шарҳлар битган.

Хўжа Ҳасан Нисорий ўзининг «Музаккир ал-аҳбоб» («Дўстларга эслатма») асарида Ҳамидуддин Тошкандий ҳақида гапириб шундай дейди: «Мавлоно Ҳамидуддин ширинсухан. суҳбати латиф, улфати одам эди, шакаррез шеърлар ёзар эди. У киши Тошкентда вафот этди. Мана бу икки байт у киши қаламидандир.

Най садоси ҳаддидан ортса
таъсир этар кўп,
Най нашъаси ўзгача, дилда
қолар асар кўп.
Гулшан аро ҳар гулга қачон
назар солурмен,
Ишқ ғамида лоладек бўлур
доғи жигар кўп.

• **Мавлоно Соний Ёрмуҳаммад ибн Пирмуҳаммад Тошкандий** (XVI) ҳам ўткир шоир, айниқса, муаммо жанрида анчагина маҳорат қозонган ижод соҳиби бўлган. Форсий тилида муаммо ёзишда Абдураҳмон Жомий биринчи даражада бўлса, ундан кейин ҳеч ким бу кишичалик маҳоратга эга бўлмаган экан. Ана шунинг учун Ёрмуҳаммад Мавлоно Соний, яъни иккинчи соҳиб деган тахаллусга эга бўлган экан.

Ёрмуҳаммад ижодларидан бири Мирҳусайн ибн Муҳаммад Шерозийнинг (вафоти 1499) муаммоларига ёзган шарҳидир. Маълумки, Мирҳусайн ўз асарини Ҳиротда Алишер Навоий илтимоси билан ёзган.

Ёрмуҳаммад бўлса Бухорога бориб, у ерда илм таҳсил қилиб юрган кезларида ушбуни ёза бошлаб, юртига қайтгач, уни тугатган. Тошкентда (984) 1577 йили кўчирилган бу асарнинг бир нусхаси ҳозир Ўзбекистон Фанлар академияси Абу Райҳон Беруний номидаги Шарқшунослик институти қўлёзмалар хазинасида сақланмоқда (инв. N1863; 188 варақ).

Бу асарнинг дастлабки варағида машҳур олим Ҳофиз Кўҳакий ўз қўли билан ушбу сатрларни ёзиб қўйибди: «Таажжуб, бу қандай гавҳарки, Мавлоно (Ёрмуҳаммад) Соний махфий сирларни балоғат ва латофат тариқи билан маоний хазинасини фош қилибдурлар. Ушбуни ёзувчи Ҳожи ул-ҳарамайн-Ҳофиз Кўҳакий». Бу асардан кўчирилган бошқа бир нусха ҳам шу институт фондида сақланади.

Ёрмуҳаммад Тошкандий тузган иккинчи асар «Шарҳ муаммойи сағир» деб аталади. Бу қўлёзманинг бир нусхаси Тошкентда, Шарқшунослик институти қўлёзма фондида мавжуд. Бу ҳам Абдураҳмон Жомийнинг «Муаммо»ларига шарҳдир. Қўлёзма 1775 йили кўчирилган.

Ёрмуҳаммад Тошкандийга нисбат берилган учинчи қўлёзма ҳам бор. Бунинг номи «Мавлоно Шаҳоб муаммосининг шарҳи» деб аталади. Бу асар ҳам форс тилида. Мавлоно Шаҳобуддин эса 1536 йили Ҳиндистонда вафот этган шоир. Унинг асарига Ёрмуҳаммад Тошкандий ёзган шарҳ 416 варақдан иборат бўлиб, 1581 йили кўчирилган нусхаси Ўзбекистон Фанлар академиясининг Шарқшунослик институти қўлёзма фондида сақланади.

• **Тошкент диёрида етишган шоирлар орасида Боқий Жарроҳ Тошкандий (XVI) ҳам бор.** Бу киши форсийда анчагина ишқий ғазаллар ёзган.

Чунончи, Хожа Ҳасан Нисорийнинг «Музаккир ал-ахбоб» («Дўстларга эслатма») деган китобида: «Мавлоно Боқий туркийгўй шоирлардандир. У кишининг мана шу матлайи машҳурдир», деб қуйидаги байтларни келтиради:

Ишқ аҳли аро мендек ғам
шифтаси камдур,
Мажнун менинг олимда бир
аҳмади беғамдур.

Шу Беруний номидаги Шарқшунослик институтида сақланаётган бошқа қўлёзмада Боқийнинг шеърлари ҳам мавжуд. Бу қўлёзма 1797-1809 йиллар орасида кўчирилган. Бу қўлёзмада мана бу байтлар ҳам бор:

Қули мен ишқининг — ким,
тенгламайдур —
Муҳаббат шевасинда шаҳни
қулдин.
Бағоят ҳийлагардур зол гардун,
Агар эрсен, ҳазар қилғил бу
йўлдин.

• **Шоҳ Али Қаҳҳол эса кўз табиби бўлиш билан айни вақтда яхшигина шоир ҳам бўлган.** У кўз касаллигига оид асар ёзиб, «Зубда» (Қаймоқ») деб атади. Асар форс тилида ёзилган. Уни баъзан «Зубдайи манзума» деб ҳам атаганлар. Асар шеърий қилиб ёзилган, лекин муқаддимаси наср билан ёзилган.

• **Шоҳаким Холис Тошкандий (XVII—XVIII) ҳам шоир сифатида машҳур, анчагина достонлар муаллифидир.** Холис «Юсуф ва Зулайхо» номли достони билан машҳур. Ўтган асрдан буён халқ орасида кенг тарқалган бу достоннинг бир неча қўлёзмалари Беруний номидаги Шарқшунослик институти қўлёзмалар фондида сақланмоқда.

Муаллиф муқаддимасида айтишича, Ҳавоий деган сайрамлик дўсти наср билан «Юсуф ва Зулайхо» деган достон ёзиб, шоир Холисдан шу достонни шеърий қилиб битишни илтимос қилган. Натижада Холис достонни ёзишга киришиб, уни назмга солган. Бу жараёнда у достон тузилишини ўзгартириб, бадиий қайта ишлаган.

Бундан ташқари Холис фольклордан фойдаланиб, назм билан бошқа достонлар ҳам ёзган: «Искандарнома», «Вафотнома», «Айюб қиссаси», «Қиёматнома», «Меърожнома» каби диний-фалсафий мавзуларда шеърий достонлар ёзган. Шунингдек, Холис халқ орасида машҳур бўлган қиссалардан Мирза Содиқ Мунший Жондарийнинг «Дамаи Шоҳон» («Шоҳлар мақбараси») асарини, муаллифи номаълум «Қиссайи Зеваршоҳ», «Қиссайи Жарир» каби халқ достонларини ҳам таржима қилган.

• **Бу эслатиб ўтилган адиблардан ташқари Шохўжа Ҳаким Ибн Шофайзхўжа (тахаллуси Шоҳий) ҳам Тошкентнинг кўзга кўринган табиби ва шоири эди (XIX аср).**

Эҳтимол, Шофайз даҳасига шу зотнинг номи берилгандир. У Юнусхон мадрасасида дарс берган, кўп мамлакатларга саёҳат ҳам қилган эди. У табобат соҳасида ҳам ишлаган, китоблар таржима қилган, араб грамматикасига оид қўлланмалар ёзган эди. У Чағминийнинг (1344 йили туғилган) «Қонунча» китобини ўзбекчага таржима қилган эди.

Яна пойтахтимизда **Моилий Тошкандий** (XVI аср), **Дардий** (XVI), **Марохий Тошкандий** (XVII), **Содиқий Тошкандий** (XVII), **Муҳтарам Тошкандий**, **Умарбек Охунд** (XIX), **Улфат** (XIX) каби адиблар ҳам етишганки, уларнинг ижоди билан шуғулланиш келгусидаги вазифаларимиздандир.

Абдусодиқ ИРИСОВ,
Маҳкам МАҲМУДОВ.

СИҲАТ-САЛОМАТЛИК

Соғлом авлод учун

ЯНГИ УСУЛДАН ФОЙДАЛАНИБ

Ёш авлод саломатлигини муҳофаза этишда Тошкент Давлат тиббиёт-педиатрия институтининг 2-клиникасида янги усул қўлланиляпти. Бу ҳақда ортопедия бўлимининг мудири Умар Нарзиқулов шундай ҳикоя қилади:

— Бўлимда болаларда учрайдиган туғма нуқсонларни, жумладан сон суякларининг туғма чиқиши, бўйин туғма қийшиқликларини, туғма маймоқ оёқлик ва шу билан бирга орттирилган касалликларни даволаймиз. Клиникамиз шу соҳада илм ва даволаш бўйича катта тажрибага эга бўлганлиги учун қардош мамлакатлардан ҳам беморлар келиб даволанишади. Кези келганда айтиш керак, оналарнинг камқонлиги, айниқса, ҳомиладорлик вақтида соғлиқларига жиддий эътибор бермаслиги, ота-оналарнинг туғилган фарзанди билан болалар шифокори, ортопедларга ўз вақтида мурожаат этмаслиги, баъзи кишиларнинг спиртли ичимликларга ружу қўйишлари ҳам болаларнинг туғма касалликларга учраши каби кўнгилсиз оқибатларга олиб келмоқда.

Бизнинг бўлимда гипс ўрнига махсус шинадан фойдаланиб даволаш йўлга қўйилган. Бу янги усулнинг афзаллиги шундаки, жароҳатланган жойга шина қўйилган бўлсада, физиотерапевтик муолажаларни бемалол қўллаш мумкин. Ёзнинг иссиқ кунларида гипсда юриш беморни қийнаб қўяр эди. Энди эса дарддан форит этишда янги қулай усулдан фойдаланяпмиз. Бундан ташқари туғруқхоналарга ҳам шифокор-ортопедлар бириктирилиб, гўдакларнинг соғлиғи назоратдан ўтказилмоқда. Бу омил болалар ўртасида учрайдиган туғма касалликлар миқдорининг кескин камайишига, оғир касалликларнинг олди олинишига имкон яратди. Кейинги олти ойда поликлиникаларда болаларни диспансеризация кўригидан ўтказиш, ҳаттоки талабаларга поликлиникаларда дарс олиб бориб, илм билан амалиётни биргаликда олиб бориш анъанага айланиб бормоқда. Бу тадбир талабаларнинг касб малакаси ошишида катта роль ўйнамоқда.

Улуғбек ПЎЛАТОВ
ёзиб олди.

ЗАМОНАВИЙ АСБОБЛАР ЁРДАМИДА

Президентимиз Ислом Каримовнинг Японияга ташрифи пайтида болалар даволаш муассасаларини замонавий тиббий асбоб-ускуналар билан қайта жиҳозлаш тўғрисида аҳдлашув имзоланган эди. Ана шу ташриф натижасига кўра Ўзбекистонга кўплаб тиббий асбоб-ускуналар келтирилди.

Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлиги тақсимотига кўра вазирлик қошидаги Педиатрия илмий-текшириш институтига карийб 2 миллион 100 минг Америка доллари қийматига тенг ҳозирги замон талабига тўла жавоб берадиган хорижий техник ускуналар келтирилди. Буларнинг ичида «Хитачи» фирмаси маҳсулоти бўлмиш ультратовуш аппарати, ошқозон-ичак хасталикларини даволашда қўл келадиган эндоскоп, гастроскоп, ҳаракатланувчи 2 та рентген асбоби, электрокардиограмма, ўзи ёзиб, ўзи ташхис қўядиган аппарат, операция пайтида ишлатиладиган махсус чироқ, тажрибахона учун гематологик анализатор, микроскоплар, совуткичлар ва бошқа асбоб-ускуналар бор эди.

— Биз учун ўта зарур бўлган бундай ускуналар билан камида 5—10 йил яхши ишласа бўлади, — дейди институт клиникаси бош шифокори Шуҳрат Турсунов. — Янги техник асбоб-ускуналарнинг афзаллигини биргина мисол билан кўрсатиб бериш мумкин. Гематологик анализатор мосламаси 1 миллилитр қоннинг бир йўла 48 та ўлчамини кўрсатади. Авваллари эса бу кўрсаткични аниқлаш учун боладан бир неча марта қон олинар, микроскопда текширилар эди.

Клиникада меҳнат қилаётган Матлуба Азимжонова, Мирзокир Қодиров, Нодир Муҳамедов, Ася Толипова каби ўнлаб шифокорлар учун етарли имкониятлар яратилди. Энди улар келажагимиз бўлган болажонлар саломатлигини мустаҳкамлаш йўлида изланишларини муваффақиятли давом эттирадилар. Бу йўлда уларга республика Соғлиқни сақлаш вазирлиги ва кўплаб ҳомий ташкилотлар камарбаста бўлишади.

Фарида ТОЖИБОЕВА.

Халқимизда «Дарднинг келиши осон, кетиши қийин» деган нақл бор. Дарҳақиқат шундай. Киши кўп ҳолларда касалликка қандай чалиниб қолганини билмай қолади. Бунинг сабабини бошқа омиллардан ахтаради. Аслида ҳеч бир касаллик бир кунда пайдо бўлмайди. У вақт ўтиши билан пинҳона улғаяди. Бунинг сабабини ҳозирги олимлар асаб тизимидаги салбий ўзгаришлар билан боғлашмоқда. Хўш, кўп хасталикларнинг келиб чиқиши асаб билан боғлиқ экан, бунинг олдини олишнинг қандай чораси бор? Бу ҳақда Евроосиё тиббиёт фанлари академиясининг академиги, Ўзбекистон Республикаси Фанлар академиясининг мухбир аъзоси, Соғлиқни сақлаш вазирлиги қошидаги Неврология илмий маркази директори Наби МАЖИДОВ билан суҳбатлашдик.

Дилкаш суҳбатлар

РУҲИНГИЗ ЯХШИ БЎЛСА...

— Аввало инсоннинг кундалик ҳаётида асаб тизимининг аҳамияти хусусида гапириб берсангиз.

— Инсон ҳаёт кечириши жараёнида унинг асаб тизими асосий омил ҳисобланади десам хато бўлмайди. Чунки одамда бирор-бир аъзо йўқки, унга маркази бош мияда жойлашган асаб тизимининг толалари етиб бормаган бўлсин. Масалан, сиз тонгда ишга отланяпсиз: кийинасиз, тугмаларни қадайсиз, сочингизни тарайсиз, бу пайтда мияда махсус асаб марказлари ишлаб туради. Агарда уларга ногоҳ шикаст етса, ана шу энг оддий ишларни ҳам бажаролмай қоласиз. Муомаласи яхши бўлган одамга «Тили ширин» деб таъриф берамиз, бунда тилга мақтов кетади. Аслида асосий ишни миядаги гапиришни бошқарувчи марказлари бажаради. Агар уларга зиён етса, одам тилдан қолади ёки унга айтилаётган гапни тушунмайди, уни энди ногирон деймиз. Ёки кўз аъзоларини олайлик. Агар миядаги кўришни бошқарувчи марказлар ишдан чиқса, кўзлар гарчи очиқ бўлсада, у бутунлай кўриш неъматидан маҳрум бўлади. Бордию эшитиш аъзолари билан боғлиқ асаб толалари ёки марказлари шикастланса қулоқлар очиқ бўлса ҳам, одам кар бўлиб қолади. Асаб тизими фаолияти эса тинмайди, у туну кун ишлайди. Бир сўз билан айтганда, бош мияда жойлашган марказий асаб тизими инсоннинг барча фаолиятини бошқариб туради ва у ташқаридан келган ҳар бир таъсирдан бехабар қолмайди. Абу Али ибн Сино бундан 1000 йил муқаддам шундай деган эди: «Вужуд руҳ амрига мойил. Руҳ соғлом бўлса, бутун тана соғлом. Агар руҳ хаста бўлса тана ҳам хасталанади. Руҳий ҳолатларни яхшилаш ёки ёмонлаш гапирилаётган яхши-ёмон гапга, кўрилаётган яхши-ёмон воқеага, кишининг яхши-ёмон ҳолатларга тушиб қолиши юқорида айтилган марказлар орқали рўй беради. У албатта руҳий ҳолатга таъсир қилади».

— Инсон танасида асаб толалари етиб бормаган аъзонинг ўзи йўқ, дедингиз. Демак, танада турли хасталикларнинг пайдо бўлишига асаб тизимининг ҳам бевосита алоқаси бор экан-да.

— Илмий тадқиқотлар шуни кўрсатадики, инсон ўз ҳаёти давомида чалиниши мумкин бўлган касалликларнинг ярмидан кўпи асл сабабга кўра асаб тизимидаги салбий ўзгаришлар билан боғлиқ экан. Бундай хасталиклар сирасига асосан гипертония касаллиги, юрак инфаркти, мия инфаркти, ошқозон-ичак, тери, кўз аъзолари билан боғлиқ дардлар киради. Инсон ўз ҳаёти давомида айтганимиздек ҳар хил руҳий ҳолатларга тушади, ҳаяжонланади, қўрқади, тушкунликка тушади, ғазабланади ёки ҳаддан ташқари хурсанд бўлади. Шунда асаблар зўриқади, бу зўриқиш оқибатлари танада пинҳона йиғилиб бораверади ва бир куни ўзини намоён этади. Худди шунинг учун баъзи одамлар кутилмаганда — кўчада, меҳмондорчиликда, иш пайтида юрак инфаркти, мия инфарктига чалиниб қолишади. Чунки асаблар зўриққанда қон босим ошади, қонтомирлар торайди ва битиб қолади, оқибатда кўнгилсиз воқеа рўй беради. Нимадандир қўрқиб кетган одамни кўриб «Ранги оқариб кетди» деймиз, бунда қон юздан қочган бўлади. Одам уялганда эса «Қизариб кетди» деймиз, бунда, аксинча қон юзга урган бўлади. Ошқозонда ярадан қон оқиш пайдо бўлган одам «Қаттиқроқ овқат ебман шекилли» дейди, аслида бу асаб зўриқишидандир. Киши қаттиқ ҳаяжонланганда терисига тошмалар тошиб кетганини, тилдан қолганини ҳаммамиз биламиз. Яна шуни айтиб ўтишим лозимки, айрим одамлар қайсидир касалликка мойилроқ бўлишади. Уларда асаб зўриққанда ўша хасталикка туртки бўлади ва одам беморга айланади. Масалан, қандли диабетга мойил одамларда асаб бузилганда қонда қанд моддаси миқдори ошиб кетади ва у касалхонага ётқизилади. Бундай мисолларни кўп келтириш мумкин.

— Асаб хасталикларига чалинишда инсоннинг ҳаёт тарзи, масалан, зарарли одатлари, оғир меҳнат шароити, касб-кори қандай ўрин тутади?

— Шу нарса аниққи, одам ўзининг кундалик ҳаёт тарзини қандай ташкил этса, бу омил унинг саломатлигида ўз аксини топмай қолмайди. Эътибор қилган бўлсангиз, зарарли одатларга эга одамлар, масалан, мунтазам ичкилик ичадиганлар ёш бўлишига қарамасдан тўсатдан энг оғир хасталикларга дучор бўлишади. Бундай ногиронлар бизнинг клиникамизда ҳам учраб турибди. Ҳамма гап шундаки, спиртли ичимлик танага кирганда биринчи навбатда бош миядаги юқорида айтиб ўтилган марказларнинг ҳужайраларига жиддий зиён етказади. Бу гапни кашандаларга нисбатан ҳам айтиш мумкин. Зеро, тамаки биринчи навбатда инсоннинг жинсий фаолиятини сусайтиради. Оилада турли келишмовчиликлар туфайли жанжаллар бўлиб турадиган одамлар кўпинча невроз, невростония хасталикларига чалинишади. Демак, бу борада одамнинг хулқ-атвори ҳам аҳамиятли экан.

Энди касб-кор масаласига келсак, дарҳақиқат асаб касалликларига чалинишда бу омилнинг ўзига хос ўрни бор. Тўғрисини айтиш керак, жисмоний меҳнат билан шуғулланадиган кишиларга нисбатан ақлий меҳнат эгалари асаб касалликлари билан кўпроқ оғришади. Чунки жисмоний меҳнатда асаблар нисбатан камроқ зўриқади. Қолаверса ҳар қандай жисмоний ҳаракат саломатликка фойда, агар у очиқ ҳавода бўлса, янада яхши. Ақлий меҳнат эса кўпинча ўтирган ҳолатда бажарилади. Баъзилар ишдан сўнг уйга борганда ҳам ишини ўйлайверади, айримлар кечалари ҳам меҳнат билан банд бўлишади. Чунки ақлий меҳнат жисмоний меҳнат каби махсус жой, асбоб-ускуна талаб қилмайди. Инсон бош миясининг пўстлоқ қаватида 14 миллиарддан зиёд нейронлар, яъни асаб ҳужайралари бор. Улар йиллар ўтгани сайин емирилиб бораверади. Агар одам хоҳ ақлий, хоҳ жисмоний меҳнатни бир меъёрда ташкил этмаган бўлса, унинг устига спиртли ичимликларни истеъмол қилса нейронлар емирилиши тезлашади ва саломатлик билан хасталик ораси бир қадам бўлиб қолади. Шуни айтишим лозимки, асаб ҳужайралари ҳеч қачон қайта тикланмайди.

— Бугунги кунда тиббиётнинг неврология соҳаси ўзига хос муаммолардан ҳоли бўлмаса керак...

— Албатта, бугунги кунда неврологиянинг ҳам ўзига хос муаммолари мавжуд. Улар устида жиддий изланишлар олиб борилмоқда. Хусусан асаб касалликларининг суяк суриши, яъни наслдан-наслга ўтиши билан боғлиқ ҳолатлар асосий эътиборда турибди. Бунинг асл сабаби ўзаро қариндош бўлган ёшларнинг турмуш қуришидир. Улардан туғилган фарзандлар кўпинча тутқаноқ, фалажликка мубтало бўлишмоқда ёки кўр, кар бўлиб дунёга келишмоқда. Аммо бунинг учун тиббиётчилар айбдор эмас. Чунки ҳар қандай хасталикдан сақланиш биринчи навбатда инсоннинг ўзига боғлиқ. Агар у табиатан хушфеъл, бағри кенг, ҳаётга муҳаббатли бўлса, хасталик ундан чекинади. Фараз қилинг, тиқилинч автобусда кетаётиб ёнингиздаги одамнинг оёғини бехосдан босиб олдингиз. Шунда у жаҳли чиқиб сизга қаттиқ гапириб юбориши, сиз ҳам уни койиб беришингиз мумкин. Оқибатда икковингизнинг ҳам кечгача асабингиз бузилиб юради, ишингизда унум бўлмайди, саломатлигингизга путур етади. Агар сиз бундай ҳолларда ҳушёрлик қилиб хушмуомалалилик билан ундан узр сўрасангиз, олам гулистон. Шу ўринда ардоқли шоиримиз Абдулла Ориповнинг бир шеърини эслаш жоиз. Шеър хулосасида шоир «Агар дунёда дилозорлик бўлмаганда эди, одам минг ёшга кирарди» деган фикрни беради. Бу — нафақат бизнинг, балки ҳар қандай замон учун айтилган гапдир.

Ўрни келганда шуни айтишим керакки, ҳозирги тиббиёт одамни у касал бўлгандан кейин даволайди. Ваҳоланки, унинг асосий мақсади хасталик пайдо бўлмасидан олдин унинг олдини олишдир. Шунинг учун республикамизда биринчи бўлиб неврология фанида касалликнинг олдини олиш йўналишини жорий эта бошладик. Бунинг учун олти жилдли «Профилактик неврология» номли китоб чиқармоқдамиз. У фақатгина асаб касалликларини даволовчи шифокорлар учун эмас, балки барча табобат ходимлари учун муҳим қўлланма бўлади деб ўйлайман.

Абдумалик АБДУРАҲМОНОВ
суҳбатлашди.

Маълумки, суяклар инсоннинг асосий таянч аъзоси ҳисобланади. Шунинг учун улар қанчалик соғлом бўлса, одам шунчалик гўзал қоматли, ҳаракатчан бўлади. Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлигига қарашли Травматология ва ортопедия илмий-тадқиқот институти ходимлари буни яхши тушунишгани сабабли даволаш ишларида энг янги ва самарали усулларни қўллашмоқда. Хусусан институтдаги остеосинтезнинг компрессион-дистракцион бўлимида суяк аъзоларини соғломлаштиришда кўзланган натижаларга эришилаётир. Бўлим раҳбари, тиббиёт фанлари номзоди Бахтиёр Шодиевнинг айтишича, муваффақиятларни қўлга киритишда даволаш борасида дунёда катта нуфузга эга бўлган Илизаров усули асосий омил бўлмоқда.

СУРАТЛАРДА: институт ходимлари иш жараёнида.

Рашид Галиев олган суратлар.

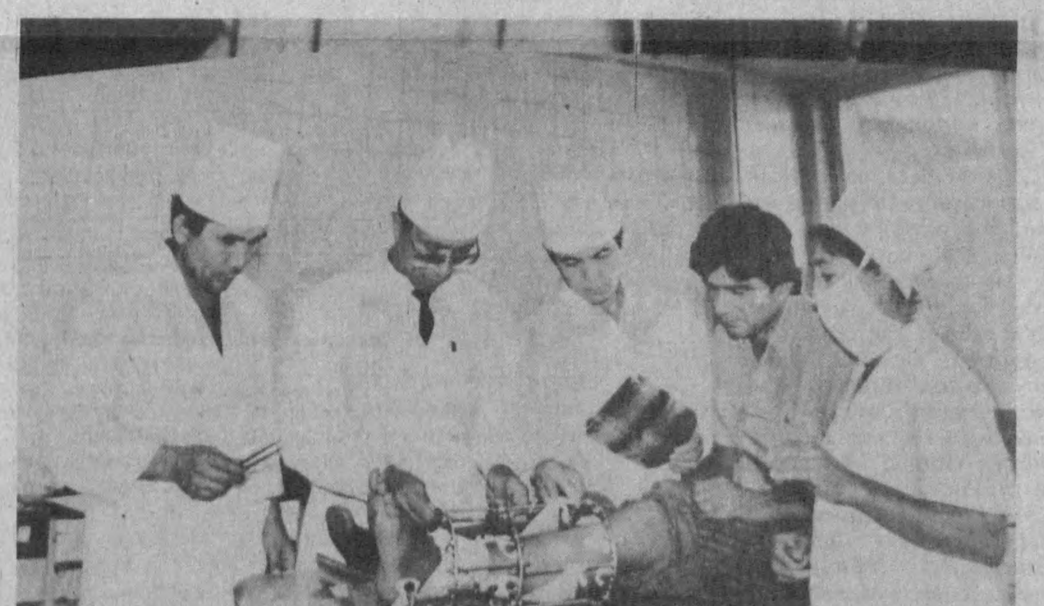

Веналар варикоз касаллиги томирлар ўлчамининг катталашиши, шакли ўзгариши ва деворлари эластиклигининг камайиши билан изоҳланади. Бу касаллик кўпроқ оёқ томирларида учрайди.

Шифокор маслаҳати

ВЕНА ТОМИРИ КЕНГАЙГАЧ

Вена томирларининг кенгайишига веноз тизимида қон оқимини секинлаштирувчи омиллар, масалан, иш вақтида узоқ вақт оёқда туриш (ошпазлар, официантлар, сотувчилар, сартарошлар ва ҳоказо), ҳомиладорлик даврида тос вена томирларини бачадон томонидан эзилиши сабаб бўлади. Бу борада анатомик ва функционал омиллар эса вена деворининг нозиклиги ва вена клапанлари етишмаслиги билан боғлиқ.

Кенгайган веноз томирлар тери остидан кўриниб туради ёки чувалчангсимон иплар ва тугун сингари бўртиб чиқиб туриши мумкин. Томирлар устидаги тери озиқланиши бузилиши сабабли юпқалашади ва осон жароҳатланади. Касаллик ривожланиши даврида тўқ жигарранг ёки қўнғир ранг доғлар пайдо бўлади, кейин яралар шаклланади. Томирларнинг варикоз кенгайиши кўпинча куннинг охирига бориб оёқларда шиш пайдо бўлиши билан изоҳланади. Беморлар оёқларнинг тез толиқиши, оғирлиги ва болдир мушакларидаги оғриқлардан шикоят қилишади. Вақт ўтиши билан оёқларда шиш пайдо бўлиб, ҳатто юролмай қолиш мумкин. Кенгайган веналарда қон айланиши секинлашиб томирларнинг яллиғланиши ва уларда тромб пайдо бўлишига олиб келади.

Хасталик асоратларининг олдини олиш учун, табиийки, шифокорга тезроқ мурожаат этиш керак. Лекин беморнинг ўзи ҳам чора-тадбирлар кўрмоғи лозим. Аввал қоннинг бир меъёрда айланишига халақит берувчи сабабларни соқит қилиш керак. Агар иш юзасидан кўп вақт оёқда туриш керак бўлса, танаффус қилиб ўтириш, аксинча, ўтроқ иш бўлса оёқни горизонтал ҳолатда тутиш зарур. Ҳар 1—1,5 соатда озгина юриш, 10—15 марта оёқнинг панжа қисмида туриш каби машқларни бажариш мақсадга мувофиқ. Бу машқларни бажариш пайтида мушакларнинг қисқариши веноз томирларда қон айланишини тезлаштиради, бу эса танада қон айланишининг яхшиланишига олиб келади. Ишдан кейин узоқ бўлмаган масофаларга пиёда секин юриш билан сайр қилиш оёқлар учун энг яхши ҳордиқ бўлиб хизмат қилади.

Эластик бинт билан боғлаш ҳам яхши натижа беради. Ушбу махсус восита эрталаб жойдан турмай оёққа боғланади, бунда товон болдирга нисбатан тўғри бурчак ҳосил қилиб туриши зарур. Боғлам оёқ панжалари асосидан то соннинг ўрта қисмигача ёки тиззагача боғланади, товон очиқ қолиши шарт. Боғлам ўрнига эластик пайпоқлардан ҳам фойдаланиш мумкин.

Касаллик ривожланишини секинлаштириш ёки тўхтатишда даволовчи жисмоний машқларнинг аҳамияти катта. Жисмоний машқлар танада қон айланишини тезлаштириб веноз томирларда қон ҳаракатини фаоллаштиради. Товонлар айланма ҳаракати ва болдир-товон, тизза, сон бўлимларини ёйиш-букиш, «велосипед» каби машқлар қилиш жуда фойдали. Бу машқлар ётган ҳолатда бажарилади. Сўнгра қисқа вақт юриш, оёқ панжаларида туриш лозим. Бу машқлар билан эрталаб ва кечки пайтда ишдан сўнг шуғулланиш мумкин. Улар 10—15 дақиқа давомида бажарилади.

Абдусаттор ТУРСУНМЕТОВ,
15-шаҳар клиник касалхонаси
жарроҳлик бўлимининг мудири.

Ҳар қандай хасталик ўз давосини топиши мумкин. Аммо шундай дард ҳам борки, уни даволашда озгина кечикилса бас, оқибат фожиа билан тугайди. Улардан бири қутуришдир.

Эсингиздан чиқмасин

СЎЛАГИ ТЕГСА БАС

Қутуриш марказий асаб тизимини оғир заҳарлаш билан фалаж белгиларини пайдо қилувчи, ҳамма вақт ўлим билан туговчи вирусли ўткир юқумли касалликдир. Одамни қутурган ит тишлаганда унинг сўлагидан касаллик юқади. Бу касаллик вирусини одам танасига кириш дарвозаси жароҳатланган тери ёки шиллиқ парда бўлиши мумкин. Қутурган ҳайвоннинг сўлаги 10 кунгача, яъни касалликнинг клиник аломатлари пайдо бўлгунча юқумли саналади. Одам танасига тушган вирус асосан асаб йўллари бўйлаб марказий нерв системасига етиб боргач, мия тўқималарини шикастлантиради, шундан кейин касаллик белгилари пайдо бўла бошлайди.

Кўпгина ҳолларда кишилар фақат ит тишлаган вақтдагина шифокорга боришади, унинг сўлаги текканда эса бунга эътибор бермайдилар. Ҳолбуки касаллик ҳайвон сўлаги текканда ҳам юқиб қолиши мумкин.

Бундай хасталик ҳақида гап борганда қутурган ит белгилари тўғрисида тўхталмай иложимиз йўқ. Итларда қутуриш касаллигининг яширин даври 14—30 кунга боради, айрим ҳолларда эса 60 кун ва ундан кўпроқ бўлиши мумкин. Бунда ит безовта бўлиб қолади. Қоронғи бурчакка кириб, писиб ётади, эгасининг чақиришига ҳам қарамайди, овқат емай қўяди. Аммо еб бўлмайдиган нарсаларни ғажиб ташлайверади. Атрофдагиларни вовулламай писиб келиб қопа бошлайди.

Касаллик ривожланган сари ит анча тинчиб қолади, чунки касаллик аста фалажланиш босқичига ўтади — ит лапанглаб юра бошлайди, пастки жағи осилиб, думини ҳам кўтаролмай қолади, орқа оёқларини зўрға судраб босади, овози хириллаб қолади. Ит ўз эгасини танийди, эгаси у итнинг аҳволини кўриб, томоғига бирон нарса кириб қолган бўлса керак, деб ўйлаб, ит оғзига қўлини тиқиши мумкин. Бундай «холис ёрдам» жараёнида ит эгасининг қўли тирналиши, тирналган ерга ит сўлаги кириши табиий.

Одамни қутурган ит тишлаганда нима қилиш керак? Ит тишлаган жойни тезда совунли сув билан ювиб, яра атрофларига йод суртиш, стерилланган бинт боғлаб, тезликда шифокор-рабиолог ҳузурига олиб бориш зарур. Агарда одамни тишлаган ит ташқи кўринишдан соғлом кўринса ҳам уни зудлик билан ветеринария шифохонасига олиб бориш зарур, бу ерда итни 10 кунгача кузатадилар. Агар ит қутурган бўлса, уни ўлдириб, мурдасини ветеринария лабораториясига олиб бориш зарурдир. Қутурган ит қопган ёки сўлаги теккан кишиларнинг ҳаммалари ёшларидан қатъи назар эмланишлари мажбурийдир, акс ҳолда улар кейинчалик ҳам қутуриш касаллиги билан оғриб қолишлари эҳтимол. Эмлаш орқали қутуриш касаллигининг олдини олиш мумкин.

Ҳозирги пайтда республикамизда қутуриш касаллиги ҳақида тушунтириш ишлари олиб борилишига қарамай профилактик эмлаш ишлари қониқарсиз кечаётибди. Бу ишда тиббиёт ходимларига маҳалла, хотин-қизлар қўмиталари, мактаб ўқитувчилари, ота-оналар, хуллас барча жамоат ташкилотлари, жумладан Қизил Ярим ой жамияти, милиция ходимлари ёрдам беришлари айни муддао бўлар эди.

Абдуваҳоб ТОҲИРИЙ,
Тошкент шифокорлар малакасини
ошириш институтининг катта
ўқитувчиси.

Ҳурматли таҳририят! Глаукома (кўз ички босимининг зўрайиши ёки кўксув касаллиги) билан оғриган беморлар қандай озиқ-овқат маҳсулотлари ва парҳез таомларни истеъмол этишлари лозимлиги хусусида мутахассис маслаҳатини берсангиз.

Насиба ИБОДОВА,
Бектемир тумани.

Бу мактубга республика ногиронлар саломатлигини аниқлаш ва қайта тиклаш институтининг илмий ходими, тиббиёт фанлари номзоди Роҳила Зокирова жавоб беради:

Сўраган эдингиз...

ГЛАУКОМА ХАСТАЛИГИГА ҚАРШИ

— Глаукома жуда нозик хасталик бўлиб, овқатланишга жиддий эътибор беришни талаб этади. Бунда аввало буғдой унининг кепагидан тайёрланган нон, сабзавотли суюқ овқатлар, шунингдек резавор мевалар, хуллас ошқозон-ичакнинг суюқлик ажратиш ва ҳаракатчанлик қобилиятини оширувчи овқатлар тавсия этилади. Зеро уларда кўплаб дармондори ва минерал тузлар мавжуд бўлиб, хусусан калий тузи юрак мушагининг қисқарувчанлик қобилиятини яхшилайди, танадаги сув алмашинувини меъёрга солишда ҳам сезиларли аҳамиятга эга.

Парҳез таомларнинг устунлиги шундаки, ўсимлик ёғи ва сут маҳсулотларидан тайёрланган овқатлар асаб тизими фаолиятининг бир меъёрда кечишига имконият яратади. Ёғли таомлар эса бош мия пўстлоғида қўзғалувчанлик жараёнларининг кучайишига таъсир кўрсатади. Чўртанбалиқ, треска, судак, зоғорабалиқ, навака сингари ёғсиз балиқлар, шунингдек, сут маҳсулотларидан бўлган творог танадаги холестерин моддасининг чиқиб кетишини таъминлайди. Гўштни ҳафтада уч-тўрт марта фақат қайнатилган ҳолатда истеъмол қилиш керак. Лекин унинг шўрвасини ичиш тавсия қилинмайди.

Овқатнинг тузини пастроқ қилиб (бир кеча-кундузда 6 граммгача) истеъмол этиш кўз ички босимини маълум даражада камайтиришга имкон яратади. Бундай овқат айниқса қон босими юқори бўлган беморларга тавсия этилади. Овқат олдидан бир қошиқ асал истеъмол қилиш ҳам фойдали, у асаб тизимига ижобий таъсир этиб, уйқуни яхшилайди.

Ҳар куни ичакни зўриқишдан ҳоли этмоқ кўз ички босимини бир меъёрда сақлашнинг муҳим шарти ҳисобланади. Қабзият ҳолатлари эса тананинг овқатдан заҳарланиш асоратидан дарак бериб, у кўз ички босимига салбий таъсир этади. Агар бемор овқат истеъмол қилиш тартибига риоя этаётган бўлсаю лекин ичакда қабзият пайдо бўлса, сусайтирувчи воситалардан фойдаланиш тавсия этилади, хусусан Баталин минерал суви, карловар туз аралашмаси, фенолфталеин, ровоч ва ҳоказоларни истеъмол қилиш керак. Глаукома хасталигига чалинганлар бир кеча-кундузда суюқлик истеъмол қилишни 1,5 литрдан оширмасликлари лозим. Ҳар сафар суюқлик истеъмол қилаётганда унинг миқдори бир стакан атрофида бўлиши зарур.

Файзулла ИСАЕВ
ёзиб олди.

Адибларимиз — «Оқшом» учун

Рубен САФАРОВ

СУЛТОН ЖАЛОЛИДДИН

(Романдан боблар)

(Охири. Боши газетанинг ўтган сонида).

Жалолиддин қўлидаги мактубларни қайта-қайта ўқиди, сўнг уларни ғазаб билан ҳар ёнга улоқтириб, оёқлари билан тепкилай бошлади.

Сўнг у ан-Насавийни ҳузурига чақирди ва оёқ остида сочилиб ётган мактубларга имо қилиб деди:

— Хонларга етказилиши лозим бўлган мактубларга назар ташла. Уларни ўқи, шунда бу разил, имонсиз Шарофил Мулк нималарни режалаштирганидан огоҳ бўлурсен.

Ан-Насавий мактубларни диққат билан бирма-бир кўздан кечирди.

— Бу ярамасдан ҳамма нарсани кутиш мумкин эди, — деди ан-Насавий ва сўзида давом этди. — Аммо, бу даражада қабиҳлик қилишини хаёлимга ҳам келтирмагандим. Қаранг-а, у Сизни тутиб бермоқчи, ҳокимиятингизга эса чанг солмоқчи... Душман бутун жонзотни топтаб, босиб келаётган бир пайтда хоинлик йўлига кирибди бу номард. Э, Оллоҳ, ўзинг жазосини бер бу ярамаснинг...

— Биз уни жазолаймиз, албатта жазолаймиз, — дея Жалолиддин муштларини маҳкам қисди, — ҳозир уни бу ерга олиб келишларини буюраман ва бу аблаҳни ўз қўлларим билан бўғиб ташлайман! Мен унинг кекирдагини узиб кўзларини ўйиб оламан, ифлос тилини суғуриб ташлайман.

— Сиз ҳақсиз, Олампаноҳ, вазирингиз ўлимга лойиқдир. Аммо, Сиз қўлингизни унинг қонига бўяб, ифлос қилмаслигингиз лозим. Шов-шувнинг нима кераги бор? У бизларга ҳам зиён етказиши мумкин. Сизнинг одамларингиз орасида бўлаётган жазолашлар хусусида ва бошқа машъум воқеалар ҳақида миш-мишларни тарқатиши турган гап. Бу ишни қандай ҳал қилиш тўғрисида обдон ўйлаб кўриш керак.

— Ҳа майли, мен бу ярамасни қандай қилиб қатл этиш хусусида ўйлаб кўраман, — деди Жалолиддин сал ҳовуридан тушиб. — У бутун умри давомида бошқа одамларни тузоққа илинтириш ва уларга чоҳ қазиш билан шуғулланиб келди. Мана, ниҳоят унинг ўзи тузоққа илинди.

Султон кечки базмга Шарофил Мулкни ҳам таклиф этди. Вазир ҳар галгидек виқор билан, кеккайган ҳолда кириб келди. Базм қизигандан қизиди, ичкиликнинг кети узилмади. Султон ўз вазирини тез-тез ичишга таклиф қилиб турди.

— Хўш, марҳаматли вазир, менинг мактубларимни тегишли жойларга жўнатган бўлсангиз керак? — гап устида сўраб қолди султон.

— Бўлмасамчи. Албатта жўнатдим, тақсирим, — жавоб қилди у. — Тез орада барча султонлар ва хонлардан жавоб олурмиз. Ишлар биз кутаётгандек бўлишига ишонурмен.

«Ҳа ярамас, заҳарли илон! — ўзича ўйлади султон, — кўраяпсизларми, ишончи комил эмиш бунинг... Мактубларни жўнатган эмиш, ишлар у кутаётгандек бўлурмиш... Кут, кутавер! Мактублар эса мана, менинг кўкрагимда, тўним ичида. Кутиб бўпсан! Аллақачон кутиб бўлдинг — мактубларни эмас, балки куннинг битганини! Ҳали сенинг ҳеч нимадан хабаринг йўқ. Умринг тугади, лаънати! Сендақа разил бўрилар дўзахда ёнмоғи лозим!»

Султон билан вазир ҳамма меҳмонлар кетиб бўлганидан сўнг ҳам узоқ вақт ўтиришди, май ичиш давом этди. Иккаласининг ҳам кайфи ошиб қолди. Ниҳоят, улар хайрлашаётиб, пешоналарини бир-бирига ишқалашди. «Ҳаммаси жойида, демак, шубҳаланаётгани йўқ», — ўзича ўйларди Шарофил Мулк. «Унинг мактублари ҳеч қаерга жўнатилмаганидан вазирнинг хабари йўқ», — дея султон ҳам хаёл сурарди.

Вазир ўзига ажратилган хонага зўр-базўр етиб борди, кийимларини ҳам ечмай, ётдию дарҳол уйқуга кетди. Аммо, узоқ ухлашига имкон беришмади. Соқчилар уни туртиб, уйғотишди. Булар унинг соқчилари эмас, балки султоннинг соқчилари эди. Уни қўполлик ва андишасизлик билан уйғотишди. Шарофил Мулк даставвал ҳеч нимани тушунмади: нималар бўлаяпти ўзи, у қаерда, соқчилари қани ва ниҳоят, у билан бу хилда муомала қилишга ким рухсат берди?

Шу пайт вазир хонасига ан-Насавий киради ва бор гапни айтади. Вазир дарҳол ҳушёр тортиб, шалпайиб тушди, қўллари билан бошини чангаллади. Унинг жуссаси жуда кичрайиб кетганга ўхшарди. Унинг гердайиши, такаббурлиги, мағрурлиги қаёкда қолди?!

— Султонимиз мурувватлидир, — деди оҳиста Насавий, сўнг сўзида давом этди, — энди сен хоин қилмишингга яраша жазони танла: арқонми ё қилич?

Вазир Насавийнинг оёқларига ёпишиб, ялиниб-ёлворди:

— Гапларимга қулоқ сол, сен ақлли одамсан, жуда ақллисан. Ҳаётимни сақлаб қолиш учун султонни ишонтир. Мана кўрасан, бундан буён султонимизга бутун жону дилим билан хизмат қилурмен. Сени эса қуруқ қолдирмайман. Худо ҳаққи, сендан илтимос қиламан, султонга бориб айт, менга шафқат қилсин.

— Султон фақат бир сўзни айтди: сени ўлдирмоқ лозим. Гапни шу ерда тугатамиз. Ҳозир сенга Қуръонни олиб келишади, таҳорат қилиш учун сув ҳам келтиришади. Энди сен бу дунёни тарк этиб, нариги дунёга равона бўлмоғинг даркор, — деди ан-Насавий гапларига хулоса ясаб.

Вазир узоқ вақт жим бўлиб қолди, бошини у ёқ, бу ёққа силкитди, нималарнидир гапириб, ғўлдиради.

— Майли арқон бўлақолсин, — деди у ниҳоят эшитилар-эшитилмас оҳангда.

Хизматкорлар илиқ сув келтиришди, вазир таҳорат қилди, сўнгра Қуръонни очди, аммо ўқий олмади — кўз ёшлари унинг нигоҳини қоплади. Бироздан сўнг Қуръонни ўқиб, Оллоҳга сажда қила бошлади.

Шу пайт шипга илгакни михладилар ва унга арқон уланди. Шарофил Мулкни илгак тагига олиб келиб, бўйнига сиртмоқни солдилар ва арқонни илгак орқали торта бошладилар. Вазирнинг оёқлари ердан юқорига кўтарилди, ўзи эса арқонда муаллақ осилганча қолди.

Ҳамма хонадан ташқарига чиқиб кетди: ахир ўлган одамнинг танаси совиши керак-да.

Соқчилар ўликни арқондан бўшатиб олиш учун қайта хонага киришганда ўз кўзларига ишонишмади: вазир бошини қўллари билан ушлаганча ерда ўтирарди. Арқон узилиб кетиб, унинг бир бўлаги вазир бўйнида осилганча турарди.

Вазир соқчиларга назар ташлади, шу заҳоти зарб билан урилган қиличдан унинг боши танасидан жудо бўлди.

Арқонми ё қилич? Шарофил Мулкка унисини ҳам, бунисини ҳам татиб кўришга тўғри келди.

БОТИРЛАР САРДОРИ

Мўғулларнинг ўн беш сувориси Жалолиддинни таъқиб эта бошлади. Султон унчалик кўп бўлмаган соқчилари билан бир қишлоқда тўхтаган эди. Шу пайт унинг чодирига мўғуллар қўққисдан ҳужум қилиб қолишди. Аёвсиз жанг бошланди. Жалолиддин ўзига ҳамла қилган душманларга қарши жон-жаҳди билан курашиб, қилич билан кетма-кет зарбалар уриб, йўл очди ва улардан узоқлаша бошлади. Тагидаги кучли ва содиқ оти ёрдамида ёв таъқибидан осонликча қутилади деб ўйлаганди у. Аммо мўғуллар ҳам бўш келмай, уни қувиб бораверишди. Улар Хоразм султонини тирик ёки ўлик ҳолда қўлга туширишни жуда-жуда хоҳлашарди, чунки улар бунинг учун катта совғаларни олган бўлур эдилар.

Жалолиддин отини ниқталаб шоширарди, от янада тезроқ чопа кетди. Орадан бироз вақт ўтгач, Жалолиддин орқасига қайрилиб қаради ва ўзини таъқиб этиб келаётган атиги икки мўғулни кўрди, қолганлари чамаси ортда қолиб кетганди. Нима қилиш керак? Бу икки ёв эҳтимол унинг кетидан қувиб келаверади. Уларга қарши жанг қилишга тўғри келади шекилли.

Султон муғомбирликни ишга солди. У отида елиб борар, гўё отини қамчилаб, уни тезроқ чопишга ундаётгандек кўринар, аслида эса от жиловини аста-секин тортиб қўяр эди. Султон билан ўзлари ўртасидаги масофа қисқараётганини кўрган мўғуллар отларига зўр бериб қамчи босишди. Улар қиличларини қинидан суғуриб, ниҳоят уни қўлга оламиз, деб ўйлашди. Аммо Жалолиддин бошқа фикрда эди. Бирдан у отини тўхтатди, шу пайт унинг оти гўё осмонга сакраётганга ўхшарди. У отнинг жиловини ўзини таъқиб этиб келаётганлар томон бурди ва улар устига бостириб кела бошлади. Жалолиддин ўзига яқинлашиб қолган суворий ёнидан, унинг ён-ноқулай томонидан шиддат билан ўтиб кетиб, иккинчи суворига ҳужум қилди ва унга қилич билан шундай кучли зарба бердики, натижада иккинчи суворининг бир елкаси қўли аралаш ажралиб тушди. Мўғул қонга бўялганча, ерга ағанаб тушди. Иккинчи душман билан ҳам олишув узоққа чўзилмади. У қочиб қутулмоқчи бўлди, чунки султонни енгишга кўзи етмасди. Жалолиддин унга найза улоқтирди, найза шу қадар кучли зарб билан улоқтирилган эдики, гўё у манжаниқдан отилгандек эди. Оқибатда найза ҳалиги бечора мўғулнинг у ёғидан кириб, бу ёғидан чиқди.

Жалолиддин ўзининг оқ отида тепалик устига чиқди, у атрофга нигоҳ ташлади, қай томон юришни мўлжаллай бошлади. Шу пайт йўлда талончилик билан шуғулланувчи курдлар ҳар томондан унга яқинлаша бошлашди. Улар Жалолиддиннинг қиличи, найзаси, қўлидаги узуги ва билагузугини тортиб олишди, улар ўз қўлларига тушганларга нисбатан доимо шундай муносабатда бўлишарди. Ниҳоят, улар Жалолиддинни ўлдирмоқчи бўлишди.

Бундан огоҳ бўлган Жалолиддин уларнинг бошлиғини ёнига чақирди:

— Сенга бир сирни айтмоқчиман. Ёлғиз сенга айтаман, негаки бу сир сен учун ҳам, мен учун ҳам ниҳоятда зарур.

Курд кулимсираб қўйди. Сўнг султонни бир чеккага имлади ва гап қотди:

— Айт сирингни, тезроқ айт. Бизларни бошқа йўллар ва бошқа ўлжалар кутмоқда. Сендан олинган нарсалар — арзимас матаҳ. Ишимиз бошдан ошиб ётибди.

Жалолиддин товушини пастлатиб деди:

— Мен султон Жалолиддинман...

— Бўлиши мумкин эмас! — ҳайратдан қичқириб юборди курд. — Жалолиддиннинг ўзимисан? Султонни ўлдириш — мен учун шарафли иш.

(Давоми 4-бетда)

СУЛТОН ЖАЛОЛИДДИН

(Романдан боблар)

(Давоми. Боши 3-бетда)

— Сен мени ўлдиришга доимо улгурасан, — оҳиста жавоб қилди Жалолиддин. — Сен билан келишиб олмоқчиман. Сен менинг ҳаётимни сақлаб қолурсан ва бунинг эвазига мен сенга сон-саноқсиз бойликларни ҳадя этурмен, бу бойликлар тўғрисида сен ҳатто тасаввур қилиб кўрмагансан.

— Алдаётган бўлсангчи? Сен ҳеч қанақа султон бўлмай, ўзингни қутқариш пайига тушган бўлсангчи? — курдлар бошлиғи султоннинг кўзларига диққат билан тикилди. — Агар шундай бўлиб чиқса, сен шоҳни қатл этиш лаззатидан мени маҳрум қилган бўласан, мени лақиллатган бўлиб чиқасан ва дўстларим ўртасида мени кулгили аҳволда қолдирасан. Бундай шармандаликка курд чидай олмайди.

— Яхши, — деди Жалолиддин. У курдлар бошлиғи иккиланаётган бўлса ҳам, аммо бир зумда бойиб кетиш имконини қўлдан бой бермасликка умид боғлаётганини сезиб турарди. — Икки йўлдан бирини танла. Биринчиси сен менинг мактубимни дўстларимга етказасан, улар бу ерга етиб келиб, сен хоҳлаганингча пул тўлаб, мени қутқариб олишади.

— Иккинчи йўл-чи? — сўради курдлар бошлиғи.

— Иккинчи йўл қуйидагича. Сен мени қўйиб юборасан, мен эса сенга ерларни инъом этаман, сен ҳоким, бадавлат киши бўласан ва мамлакатни бошқарасан. Сенинг қўлингда бойликлар бўлади, жуда катта қўшинни ушлаб туришинг мумкин, юксак мартабали киши бўласан.

— Ҳоким бўлишни хоҳлайман, албатта! — деди баланд овоз билан курд. — Менинг ўз лашкарларим бўлади, ҳамма йўллар ва сўқмоқлар меники бўлади, сон-саноқсиз ўлжаларга эга бўламан.

— Агар ҳоким бўлсанг, йўлларда одамларни талашнинг нима кераги бор? — дея жилмайди Жалолиддин. — Бунга ҳожат қолмайди.

— Йўқ, бусиз мен ҳам, дўстларим ҳам яшай олмаймиз. Ҳа, майли. Гап бунда эмас. Демак, мен ҳоким бўламан ва ниманики истасам, ҳаммаси меники бўлади, шундайми?

— Худди шундай. Мен сени алдамайман. Мен жангчиман. Ботирларни ёқтираман. Ўз ҳаётимни ёлғиз ўзим учун сақлаб қолмоқчи эмасман. Мен жуда кўп одамларни тўплашим, бирлаштиришим ва уларни татарларга қарши жангга йўллашим лозим. Татарлар менинг юртимни босиб олди, жамики жонзодни қириб ташламоқда, аёлларимизни зўрламоқда, кексалар ва болаларни ўлдирмоқда. Оллоҳ олдида ҳам, халқим олдида ҳам мен ўз бурчимни бажармоғим зарур. Сен менинг ҳаётимни сақлаб қол, сўнг мен тўғримда эшитасан. Сенинг номингни халқимга етказаман, мени ким қутқариб қолганини айтаман.

— Жуда соз, мен розиман, султон. Сен билан бирга бўламан, одамларимни ҳам ёнимга оламан. Мабодо бирон-бир ҳийла-найрангни сезсам, сени дарҳол ўлдирамиз. Сенга ҳеч ким ёрдам бера олмайди.

— Султон сифатида сўз бераман, — Жалолиддин ўнг қўлини кўкрагига қўйиб деди, — олдимга қўяётган мақсадим ҳар қандай бойликдан қимматлироқдир, ҳаётимдан ҳам устундир. Шу боис менга ишонишинг мумкин.

Тўда бошлиғи ўз одамларини чақирди. Улар йиғилгач, бошлиқ сўз қотди:

— Бу асир меники. Мен уни ўзимга оламан. Қандай қарорга келганимни кейин айтаман. Сизларнинг баъзиларингиз мен билан бирга бугун тунда бошқа юртга жўнаб кетамиз. Кимлар боришини ўзим айтаман. Ҳозир эса уйга кетишим керак. Мана бу, — у султон томон ишора қилди, — мен билан бирга боради. Энди эса ҳаммангиз уй-уйларингизга тарқалинглар ва йўл ҳозирлигини кўринглар. Тез орада керакли одамларни чақириб оламан.

Курд Жалолиддинга ўз чодиридан жой кўрсатди, хотинига эса қуйидагиларни тайинлади:

— Бу одам — султон. Мен қайтиб келгунча у шу ерда бўлсин. Хонадан ташқарига чиқмасин. Мен ўртоқларим ва отлар билан келаман. Тунда йўлга чиқамиз.

Жалолиддин асабийлашган ҳолда кафтларини бир-бирига ишқаларди. Ҳатто ёзиғлик кўрпачага ҳам ўтирмади, у ёқдан бу ёққа тинимсиз юра бошлади. Тез орада қоронғи тушади. Чодир соҳиби қайтади ва сўнгра Оллоҳнинг марҳамати билан йўлга тушамиз. Худо хоҳласа, қўшинни тўплаймиз, то ғалаба қозонгунча татарларга қарши жанг қиламиз, дея ўйларди султон.

Шу пайт қўлида найза тутган жангчи чодир ичига кириб келди. Унга бошлиқ керак эди. Бошлиқ уйда йўқлигини билгач, аёлдан сўради:

— Бу хоразмлик қаердан келиб қолди? Нечун у ўлдирилмаган?

Бошлиқнинг хотини бамайлихотир жавоб қилди:

— Буни эрим билади. Бу киши — султон, шу сабабли эрим унга раҳмдиллик қилди. Бу ҳақда гапиришга ҳожат йўқ. Эрим келгач, ҳаммасини сенга гапириб беради. Бу одам султон.

— Унинг султон эканлигига қандай ишониш мумкин? Бундай дейиш осон, аммо далиллар қани? — сўради жангчи.

— Сенга такрор айтаман, бу тўғрида гап-сўз бўлиши мумкин эмас, — деди аёл кескин оҳангда. — Бу асир эрим келгунча шу ерда бўлиши керак. Гап тамом.

— Нега энди гап тамом бўларкан? — қони қайнаб деди келгинди. — Менинг оғамни султоннинг одамлари, худди мана шунақа кишилар ўлдирди. Оғам ўлдирилди, бу эса тирик. Бу — адолатсизлик, бундай бўлмайди.

Шу сўзларни айтган курд қўлидаги найзасини Жалолиддиннинг кўкрагига кучли зарб билан санчди. Воқеа шу қадар тез рўй бердики, бошлиқнинг хотини нима бўлганини сезмай қолди. Султон инграганча кўрпача устига шилқ этиб тушди. Унинг жони узилган эди.

Курд даҳшатли овоз билан чодирдан югуриб чиқди. Бошлиқнинг хотини нима қиларини билмасди. Ниҳоят, у жасад устига энгашди. Жалолиддин кўзлари очилганча, тинчгина, бироз ҳайратланган ҳолатда чўзилиб ётарди. Аёл унинг кўзларини юммоқчи бўлди, аммо бунга ботина олмади. У чодирдан ташқарига чиқди ва эрининг келишини пойлаб ўтирди.

Тоғликлар қонунини бузиб, уйда одам ўлдирган кишини курдларнинг бошлиғи қай тарзда жазолаганини ҳеч ким билмайди. Аммо, бир нарса равшан: ботирнинг ўлимига бир номард сабабчи бўлди. Бу 628 ҳижрий йилининг шаввал ойи ўрталарида содир бўлди, бошқа жадвал бўйича 1231 йилнинг август ойига тўғри келади.

Сўнгра тоққа султоннинг одамлари келишди, улар султон минган от эгарини, сочига тақадиган чўпни ва бошқа нарсаларини олишди. Қароқчилар бошлиғи Жалолиддиннинг шамширини қайтариб берди.

— Султонингиз босқинчилар устидан ғалаба қозонмоқчи эди, — деди курдларнинг бошлиғи, — мана унинг шамшири. Буни авлодингиздаги энг муносиб кишига беринг, токи у шоҳ амрини бажо келтирсин.

Жалолиддинни тунда дафн қилишди. Мўғуллар унинг мозорини топмаслиги ва уни оёқости қилмасликлари учун мозорни текислаб юборишди.

Бунга ишонмаслик мумкин эмас, султоннинг қандай ҳалок бўлганини тасдиқловчи кишилар бор эди, албатта. Аммо, одамлар ўртасида бошқа гап ҳам тарқалган, яъни Жалолиддин ҳалок бўлмаган, балки унинг яроғбардори ўлдирилган. Султон эса қаландар бўлиб олиб, эл-юртларни кезиб юрган эмиш. Мўғуллар уни ҳатто тутиб олмоқчи бўлган. Бироқ улар бунга эриша олмаганлар. Шундан сўнг бир неча йиллар ўтгач, султон бу дунёни тарк этиб, нариги дунёга сафар қилган эмиш.

Қай бири ҳақиқат эканлигини ким билади дейсиз?

Ҳақиқат фақат Оллоҳнинг измида!

Султон соф либосда абадий дунёга кетганлиги ҳақ гап, чунки унинг фикр-ўйлари соф ва ёрқин эди.

Жалолиддиннинг ҳалокати жуда катта бахтсизликдан гувоҳлик берарди. Ўша пайтларда айтганларидек, фалак шу боис ўз бағрини тилка-пора қилиб ташлаганда ҳам тўғри иш қилинган бўлур эди, зеро, жуда катта бахтсизлик рўй берганди. Башарти ҳатто Ой ўз жамолини тилка-пора қилганида ҳам, бу ўша фожиага арзигулик эди. Осмону фалак мотам либосини кийса, юлдузлар куйиб кулга айланса ҳам, ўша фожиага муносиб жавоб бўлур эди.

Гарчи шундай бўлмаса ҳам, Жалолиддин халқлар хотирасида абадий сақланиб қолди. У ботирлар сардори, мардлар ичра мард, ўз юртининг озодлигини орзу қилган ҳақиқий ватанпарвар сифатида сақланиб қолди.

Фалакнинг гардиши бетўхтов айланаверади. Инсонга муносабат эса ўзгариб туриши мумкин. Бир вақтлар Жалолиддиннинг номи озодлик учун кураш рамзига айланган эди. Кейинчалик эса у узоқ вақт ва ноҳақ унутилди. Энди эса мустақиллигини қўлга киритган Ватанида унинг номи янги мазмун касб этиб, юксакликка кўтарилди.

Русчадан Темур РАСУЛЕВ таржимаси.

Санъат сеҳри

ЭЗГУЛИК УЛАШУВЧИ ИЖОДКОР

Ижодкор ўз маҳсулидан завқланмас экан, бошқаларга ҳам ўз таъсирини ўтказа олмаслиги тайин. Бинобарин, шундай ижодкорлар борки, улар яратаётган санъат намуналари томошабинлар қалбидан ўрин олиб, эзгуликка, ҳаётда фақат яхшилик қилишга, инсонларга нисбатан меҳр-муҳаббатли бўлишга ундайди. Ўзининг ўнлаб катта асарлари, турли мавзулардаги кўрсатувлари билан ҳар бир хонадонга кира олган, кишиларга эзгулик улашишни ўзига ҳаёт йўли деб белгилаб олган ижодкорлардан бири Мираббос Мирзааҳмедовдир.

Мираббос Мирзааҳмедов 7 ёшлигида телевизорни томоша қилар экан, бу мўъжизага жуда қизиқиб қолди. Шаҳардаги турли тўгаракларда қатнашиб, санъатнинг сеҳрли сирларидан воқиф бўлди. Пойтахтдаги Маннон Уйғур номли театр ва рассомлик институтида (ҳозирги Санъат институти) устозлари Назира Алиева, Христофор Кожевников, Альберт Хачатуровлардан сабоқ олиб юрган кезларидаёқ телевидениега қатнай бошлади. Ёш йигитнинг қизиқувчанлигини сезган ходимлар 1965 йилда Мираббосни ишга қабул қилдилар. Шу йилиёқ Мираббос Мирзааҳмедов ёзувчи Одил Ёқубовнинг «Мирзатерак» ҳикояси асосида саҳналаштирилган телеспектаклни мухлисларга ҳавола этди. Оддий қишлоқ ҳаёти, қишлоқ кишиларининг содда ва беғубор қарашлари экран тилига моҳирлик билан кўчирилган асар мутахассислар томонидан юқори баҳоланди. Энг асосий баҳони эса телетомошабинлар беришганди. Ўша даврлардаги энг кўп хат келган, қайта намойиш этиш илтимос қилинган асар ҳам «Мирзатерак» телеспектакли эди.

Кўп ўтмай Мираббоснинг муҳаббат ва вафо тараннум этилган янги кўрсатуви экранга чиқарилди. Ҳабибулло асари асосида саҳналаштирилган «Хаёлимда Диляромим» деб номланган теленовелла ҳам ёшлар томонидан катта қизиқиш билан кутиб олинди. Режиссёр асардаги воқеаларга мусиқа, телевидение имкониятларидан келиб чиқиб сайқал берган, таъсирчанлиги ниҳоят даражада ошган эди. Бош роль ижрочилари Гулчеҳра Саъдуллаева, Лутфулла Саъдуллаевлар ҳам муҳаббат тараннумини ўзгача маҳорат билан гавдалантириб бера олган.

Шу йилларда экранга чиқарилган ёзувчи Ўткир Ҳошимовнинг «Инсон садоқати» асари ҳам режиссёрнинг мушоҳадаларга бой қарашларини яна бир бора тасдиқлади. Инсон умри, унинг кечинмалари, дунёни англаши, ҳаёт тушунчалари, инсонга бўлган садоқат фалсафаси, ота-онанинг фарзанд олдидаги бурчи, уни барча бажаришга мажбур эканлиги ниҳоят даражада маҳорат билан очиб берилади. Асар қаҳрамонлари бир-бирларининг қарашларига зид равишда ҳаётни англайдилар ва охир оқибатда хато қилганларини англаб етадилар. Кейинчалик саҳнага олиб чиқилган Ўткир Ҳошимовнинг она муҳаббати, она қалби, элу юртга, яқинларга бўлган муносабатлари акс этган «Дунёнинг ишлари» асари асосида суратга олинган видеофильм катта шуҳрат келтирди. Режиссёр томонидан асар қаҳрамонларига таниқли артистлардан Риҳси Иброҳимова, Толиб Каримов, Тўти Юсупова, Саидкомил Умаровларнинг таклиф этилганлиги ҳам асарнинг янада таъсирчан чиқишига омил бўлган.

Режиссёр телеэкранга олиб чиққан яна бир машҳур асар «Баҳор қайтмайди» телеспектаклидир. Кўплаб мухлислар эътиборини тортган муҳаббат ва вафо, садоқат, хиёнат, оилани муқаддас сақлаш каби инсоний туйғулар тараннум этилган асар кейинчалик қайта саҳналаштирилди. Режиссёр бу сафар воқеаларни янада таъсирчан қилиб, образларни яққол очишга уринди. Санъат соҳасига кириб келаётган Алимардоннинг ўз дўстига, ҳатто кейинчалик оиласига, бўлажак фарзандига қилган хиёнати томошабинни ларзага соладиган саҳналарда ифодасини топди. Асар қаҳрамонлари Алимардон ва Муқаддамлар ҳаёт сўқмоқларидан ўз тақдирларини излайдилар. Ҳаётни енгиллик билан бошлаган бу кимсаларнинг изланишлари, ички кечинмалари Лутфулла Саъдуллаев ва Гулчеҳра Саъдуллаевалар ижросида катта маҳорат билан очиб берилади. «Нур борки, соя бор», «Излайман», «Баҳор қайтмайди», «Инсон садоқати», «Дунёнинг ишлари» ва бошқа асарлар бугунги кунда телевидениенинг олтин фондидан жой олган.

Мираббос Мирзааҳмедов доимо изланишда. Режиссёр томонидан телеэкранга чиқарилган «Баҳс», «Талабалар саҳнасида», «Оталар сўзи—ақлнинг кўзи» кўрсатувлари ҳам аллақачон ўз мухлисларини топган.

Телевидениедаги энг оммабоп кўрсатувлардан бири бўлмиш «Оталар сўзи—ақлнинг кўзи»ни режиссёр алоҳида меҳр билан тайёрлайди.

Мираббос Мирзааҳмедов саҳнага олиб чиқаётган асарларида янги-янги истеъдодларни кашф этишга, телетомошабинларга нотаниш бўлган истеъдодларни кўрсатишга ҳаракат қилади. «Онаизор» асаридаги Ихтиандр Қодиров, «Тўй» видеофильмидаги Иқбол Зокировлар ижро этган образлар саҳнага чиқишига режиссёрнинг хизматлари катта. Чунки у ҳали саҳна ва телеэкрандан бехабар ёшларни ролга таклиф этиб, уларнинг истеъдодларини очишда ҳам катта ишларни амалга оширмоқда. Режиссёр бугун изланишда, демак, янги асарлари ҳали олдинда.

Салоҳиддин СИРОЖИДДИНОВ.

СУРАТДА: Мираббос Мирзааҳмедов (ўртада) навбатдаги кўрсатув жараёнида.

Турмуш чорраҳаларида

ЎЧМАС САДО

Янги келин тушган ҳовлига дарров сув сепилиб, чиннидай тозаланади. Гўё бу нияти оқ келин қалбининг рамзига ўхшайди.

... Ўтган йили июнь ойининг жазирама кунларида Анварнинг оила аъзолари унинг севгилиси, соҳибжамол Наргизани хонадонларининг париси, эрка келини бўлишларини истаб қолдилар. Дарҳақиқат чолу кампир жазирама иссиқдан арз-дод қилишган бир пайтда уларга ҳовуз бўйидаги оромгоҳдан кўрпача солиб берадиган кимдир бўлиши керак-ку, ахир!

— Тўйни бошламоқчимиз, сен нима дейсан, ўғлим? — Абдулла бобонинг тоқати тоқ бўлиб сўради Анвардан.

— Ихтиёр сизларда, мен нима ҳам дердим, — дея жавоб берди ўғил ичидан суюниб.

Орадан бир ҳафта ўтиб, Анварнинг хурсандчилик кунлари бошланди. Қайрағочларнинг сўлим соясига дастурхонлар ёзилди.

Ниҳоят, карнай-сурнай баралла янгради. Ёр-ёр авжига чиқди. Тўй тонггача давом этди. Барча дўстларнинг самимий қутловлари, эзгу ниятлари, кулгу-ўйинлари давранинг кўрки бўлмиш икки ёрқин юлдузга бағишланди. Уларнинг қалбларида илиқ туйғулар жимирлай бошлади. Айниқса, Анварнинг ота-онаси қувонганини кўрган кишининг ҳаваси ортади. Ахир уларга ҳовуз бўйидаги қайрағочлар соясига кўрпача солиб, иссиқ чой дамлаб берадиган келин келган эди...

Деярли бир йил давом этган қувончли дамлар ўтиб, Анвар ва Наргизаларнинг пок-беғубор ҳаёти самоларида қора булут қалқий бошлади. Наргизанинг кўзи ёришига бир ой қолганда унинг томоқ йўлида яра пайдо бўлиб азоб бера бошлади. Дард бедаво бўлиб чиқди. Шифокорлар ҳам ожизлик қилишди. Наргизанинг тақдиридан фол очганлар «Кимдир хастини еган, яраси оғир», дейишди. Туни билан ёмғир шовуллади. Анвар учун бу ёмғир унинг бошига икки-уч дона қувонч томчисини ташлаши ёки ташвишли хабар келтирадигандай эди. У тонгга қадар гоҳ касалхона, гоҳ уйига қатнади. Тонгга яқин Наргизанинг кўзи ёриди — чақалоқ ўғил экан. Аммо, кутилмаганда, врачлар типирчилаб қолишди. Анвар ўзини туғруқхона ичкарисига урди. У палатага кирганда врачлар Наргизанинг кўзини юмаётган эдилар. Анвар бақирганча Наргизага ёпишди, у эса индамасди. Орадан бир соат ўтиб, дунёга келган митти чақалоқ ҳам онасига эргашди...

Хонадоннинг севимли келини Наргизанинг жанозаси ўтган йили келин бўлиб ўтирган қайрағочлар соясида ўқилди. Гўё қайрағочлар ҳам қовоқ солиб марҳумани миттигина гўдаги билан биргаликда кузатар эдилар. Уларнинг соясини супуриб чолу кампирга кўрпача тўшаб берадиган меҳрибон инсон уларни ҳам мангуга ташлаб кетаётган эди.

Наргиза дарёнинг суви каби оқиб ўтди бу ҳаётдан. Балки у ўлим тўшагида ётиб охирги бор Худодан умр тилагандир! Нега қодир Худо унга умр улашмади? Нега унинг умрини ўғирлаб, Анварини ғам қозонига қулоғидан ботирди? Нега?.. Нима бўлса бўлди-ю бир ёш ниҳолга жабр, бир азамат йигитга қийин бўлди. Йигит бўламан деб, ёруғ дунёга келган бир гўдак бевақт нобуд бўлди. Анварга эса Наргизанинг: «Мен ҳам бахтли бўлишни истаган эдим» деган гаплари ўчмас садодек бўлиб қолди.

Маъмура РЎЗИЕВА.

Биз билиб-билмаган дунё

БУНГА АСЛО АЖАБЛАНМАНГ

Табиат ўз имкониятларини жуда ҳам эҳтиёт қилиб, исрофгарчиликка йўл қўймай ишлатади. Унда ортиқча нарса йўқ, барча тирик мавжудотларнинг ўз ўрни ва вазифаси бор.

Катта-катта сувларда йиғилиб қолган ўсимлик ва ҳайвон қолдиқларини истеъмол қиладиган жониворлар бўлмаганда эди, барча дарё ва кўллардаги чучук сув ишлатиш учун яроқсиз бўларди. Масалан, қисқичбақасимонларга оид барча ҳайвон турлари ўлган ҳайвон чириндилари билан овқатланиб санитарлик вазифасини бажаради.

Сайёрамиздаги барча чучук сувларнинг 80 фоизини Байкал суви ташкил этади. Бу ерда яшайдиган эпишура номли жонзот бир йил давомида кўл сувини уч марта фильтрлайди. Яъни сувда эриган ҳайвон қолдиқлари, органик моддалар билан озиқланади. Лекин эпишура фенол каби кимёвий моддаларга ўта чидамсиз бўлиб, тез орада қирилиб кетиши, Байкал кўли эса кўлмак сувга айланиб қолиши мумкин.

Табиат билан инсон ўртасидаги муносабат ҳали талаб даражасида эмас. Охирги 30—40 йил ичида табиатда тирик жонзотларнинг янги турларини яратишдан кўра мавжудларининг тобора камайиб кетаётганининг гувоҳи бўлмоқдамиз. Унинг сабаби жониворлар ҳаёти ҳақида тўла маълумотга эга бўлмаганимиз сабаб шекилли.

Масалан, оддий пашша ўзининг хартумчаси ёрдамида озиқланади. Лекин унинг бу аъзоси овқат таъмини сезиш қобилиятига эга эмас. Яқинда аниқланишича, бундай вазифани пашшанинг оёқлари бажарар экан. Унинг олдинги оёқларида жойлашган майда жун толалари пашша гавдасининг бошқа қисмлари асосан хартумчадаги асаб толалари билан боғланган. Пашша ўзи қўнган жисмнинг емишли эканини унинг асаб толаси аниқлаб беради. Бундай сезгир тукчалардан ташқари пашша оёқларининг охирида кичкинагина ёстиқчалар жойлашган бўлиб, уларда жуда оз миқдорда ёпишқоқ модда ишлаб чиқарилади. Бу модда ёрдамида мазкур ҳашарот силлиқ девор юзасига ёки хоналарнинг шифтларига қўниб бемалол дам олади.

Чумоли ва бошқа ҳашаротлар фил ёки одамларга қараганда ўзларининг ўлчамларига нисбатан анча катта оғирликни кўтариш қобилиятига эгалар. Тош кўтарувчи полвонлар ўзларининг соф оғирликларига нисбатан 2—3 марта зиёд оғирликни кўтаришлари мумкин. Оддий чумоли эса ўз оғирлигига нисбатан 10—15 карра ортиқ юкни кўтариши ёки анча масофага судраб бориши қийин эмас. Бунинг сабаби чумоли мускулларининг кучига боғлиқ бўлмасдан, балки чумоли ўлчами билан унинг мускуллари орасидаги ўзига хос нисбатга боғлиқдир.

Бешиктебратар деган ҳашаротни ҳамма билади. Уларнинг жуфти урчиш олдидан урғочиси эркагини тишлаб калласини узиб ташлар, шундан кейингина эркаги ҳам фаоллашар экан. Тахмин қилинишича, бунинг сабаби шундаки, эркагининг миясида тормозланиш маркази бўлиб, у жинсий асаблар ишини бўғиб қўяр экан. Сут эмизувчи ҳайвонлар орасида энг кичкина — 3 грамм оғирликка эга бўлган буразубка деган жониворни кўпчилик билмайди. Унинг ажойиб хусусияти шундаки, бир кеча-кундузда ўз оғирлигига тенг бўлган миқдордаги ҳашаротлар билан озиқланади. Агарда инсон ҳам шу тарзда овқатланганида эди унга ҳар куни 40—50 килограмм гўшт керак бўларди.

Яҳё ДАВЛАТОВ,
биология фанлари доктори.

Бош муҳаррир
Эркин ЭРНАЗАРОВ

ТИЖОРАТ ХАБАРЛАРИ ВА ЭЪЛОНЛАР

ШАҲАР ТЕЛЕФОН ТАРМОҒИ АБОНЕНТЛАРИ ДИҚҚАТИГА!

Эътиборингизни шунга қаратамизки, Гулистон, Бухоро шаҳарларида, Сирдарё вилоятининг Янгиер, Ширин, Сирдарё туман марказларида шаҳар телефон тармоқлари қуйидаги рақамлар қўшиш йўли билан бешта рақамли номердан олтита рақамли номерга ўтказилган:

1. ГУЛИСТОН — «2» рақами.
Териш тартиби: 367+2+2XXXXX
Маълумот номери: 367+2+25-22-22;
2. БУХОРО — «2» рақами (2,3,4,5,6 АТСларнинг номери бошланиши олдидан):

Эски номер	Янги номер
• 2-17-17	• 22-17-17
• 3-17-17	• 23-17-17
• 4-17-17	• 24-17-17
• 5-17-17	• 25-17-17
• 6-17-17	• 26-17-17

Териш тартиби: 365+2 +2XXXXX
Маълумотлар хизмати: 365+2+23-22-22.
3. ЯНГИЕР — «7» рақами.
Териш тартиби: 367+3 + 7XXXXX
Маълумот номери: 367+3 + 72-22-22;
4. ШИРИН — «6» рақами.
Териш тартиби: 367+7+6XXXXX
Маълумот номери: 367+7+64-42+22
5. СИРДАРЁ— «5» рақами.
Териш тартиби: 367+3 + 5XXXXX
Маълумот номери: 367+3 + 57-22-22.
Шаҳар телефон тармоғи 2...

Андижон шаҳрида шаҳар телефон тармоғи 5 та рақамли номердан 6 та рақамли номерга ўтказилган.

4,5,6,7,94 АТСлар номерларига номер бошида битта рақам қўшилади.

Масалан:

Эски номер	Янги номер
• 4-17-17	• 24-17-17
• 5-17-17	• 25-17-17
• 6-17-17	• 26-17-17
• 94-123	• 294-123

Териш тартиби: 374+2 + 2XXXXX

Шунингдек, 1996 йил 5 сентябрдан Андижон шаҳрида 91, 93 АТСлар телефон номерлари қуйидаги равишда ўзгаради:

Номернинг иккинчи рақами номернинг учинчи ўрнида қайтарилади, қолган рақамлар ўзгармайди:

Эски номер	Янги номер
• 93-234	• 933-234
• 91-345	• 911-345

Териш тартиби: 374+2 + xxxxxx
Маълумотлар хизмати: 374+2 + 25-19-45

Шунингдек, 1996 йил 28 августдан Гулистон шаҳри ва Сирдарё вилоятининг Янгиер, Ширин, Сирдарё туман марказларида номерлар ўзгарди:

1. ГУЛИСТОН шаҳрида:

Эски номерлар	Янги номерлар
• 21XXX — 25XXX	51XXX — 55XXX
• 20XXX, 26XXX, 27XXX, 28XXX	

Абонент номерлари ихтиёрий равишда 5XXXX, 6XXXX, 7XXXХга ўзгаради.

Шаҳар телефон тармоғи 3...

• 31XXX	• 71XXX
• 41XXX	• 61XXX
• 52XXX	• 62XXX
• 395XX, 396XX	• 77XXX
• 397XXX	• 73XXX

2. ЯНГИЕР шаҳрида:

Эски номерлар	Янги номерлар
• 31XXX — 34XXX	• 21XXX — 24XXX
• 35XXX	• 45XXX
• 37XXX	• 47XXX
• 36XXX	• 46XXX
• 38XXX	• 48XXX

3. ШИРИН шаҳрида:

Эски номерлар	Янги номерлар
• 53XXX — 55XXX	• 43XXX — 45XXX

4. СИРДАРЁ шаҳрида:

Эски номерлар	Янги номерлар
• 91XXX — 92XXX	• 71XXX — 72XXX
• 96XXX	• 76XXX
• 94XXX	• 64XXX
• 98XXX	• 68XXX
• 99XXX	• 79XXX

Эътиборингизни яна шунга қаратамизки, Молдовада ва Кишинев шаҳрида 1 сентябрдан шаҳар телефон тармоғида ўзгартиришлар амалга оширилиши муносабати билан, айрим АТСларда номерлар ўзгаради:

53XXXX—78XXXXга, 56XXXX-76XXXXга, 57XXXX-77XXXXга.

АТС номеридан кейинги 4 та рақам абонентлар учун ўзгармайди.

Масалан:

Эски номер	Янги номер
• 53-22-22	• 78-22-22
• 56-33-33	• 76-33-33

Тошкент шаҳар телефон алоқаси ва радиолаштириш ишлаб чиқариш бирлашмаси

ШАҲАР ТЕЛЕФОН ТАРМОҒИ АБОНЕНТЛАРИ ДИҚҚАТИГА!

Алоқа иншоотларини таъмирлаш бўйича режадаги профилактик ишлар амалга оширилиши муносабати билан 18 сентябрдан то 9 октябргача Бобур кўчасидаги 75, 76-уйларда, Бошлиқ даҳасидаги 8-«Б»даги РУРТда, Бошлиқ кўчасидаги 6,7,8,13,14,15-уйлардаги манзилларда истиқомат қилувчи 50-АТС абонентларида вақтинчалик телефон алоқаси бўлмайди.

ТОШКЕНТ ШАҲАР ТЕЛЕФОН АЛОҚАСИ ВА РАДИОЛАШТИРИШ ИШЛАБ ЧИҚАРИШ БИРЛАШМАСИ.

СОЛИҚ ТЎЛОВЧИЛАР ДИҚҚАТИГА!

1996 йил 1 октябрдан бошлаб Ўзбекистон Республикасида ишлаб чиқариладиган ва унинг ҳудудига четдан келтириладиган тамаки маҳсулотлари ва спиртли ичимликларни мажбурий равишда акциз маркалари билан маркалаш жорий этилиши муносабати билан Тошкент шаҳар Давлат солиқ бошқармаси қуйидагиларни эслатади:

1) 1996 йил 1 октябрдан бошлаб акциз маркалари бўлмаган спиртли ичимликлар ва тамаки маҳсулотларини улгуржи ва чакана савдо тармоқлари орқали сотиш ман этилади.

2) Савдо қилувчи ташкилотлар, тижоратчилар ва тадбиркорлик билан шуғулланувчи жисмоний шахслар 1996 йил 1 октябрь ҳолатига спиртли ичимликлар ҳамда тамаки маҳсулотлари қолдиқларини инвентаризация қилиб, туман солиқ инспекциясига қолдиқ натижаларини беришлари лозим.

Ўзбекистон Республикаси ҳудудида акциз маркаларининг жорий қилиниши бўйича барча саволлар билан туман солиқ инспекциялари ва Тошкент шаҳар Давлат солиқ бошқармасига мурожаат қилиш мумкин.

Телефон рақамлари: 55-46-84, 55-76-00.

Вақтинча ишламаётган ва фаол иш қидираётган фуқаролар ва ёшлар диққатига!

Шайхонтоҳур туман меҳнат биржаси навбатдаги «БЎШ ИШ ЎРИНЛАРИ ВА ВАКАНТ ЛАВОЗИМЛАРИ» ярмаркасини ўтказади

Тадбир шу йилнинг 20 сентябрь куни соат 9.00 дан 14.00 гача давом этади

Қизиққанлар ўзларига мақбул бўлган касб-ҳунар эгаллашлари учун ўқув марказларига, янги иш ўринларига ҳамда билим юртларига йўлланма олишлари мумкин. Ҳуқуқий маслаҳатлардан ҳам баҳраманд бўладилар.

Ярмарка «ШОИРЛАР ХИЁБОНИ»да ўтказилади.

91-автобус, 7-, 8-, 16-трамвайлар ҳамда 4-, 20-троллейбусларнинг «ШОИРЛАР ХИЁБОНИ», метронинг «Алишер Навоий» бекати.

ТОШКЕНТ ШАҲАР МЕҲНАТ, АҲОЛИНИ ИШ БИЛАН ТАЪМИНЛАШ ВА ИЖТИМОИЙ ҲИМОЯ ҚИЛИШ БОШ БОШҚАРМАСИ

Akrom

Тошкент шаҳар Мирзо Улуғбек туманидаги 121-ўрта мактаб томонидан 1996 йилда М. М. Ғуломовга берилган 307019-рақамли гувоҳнома йўқолганлиги сабабли **БЕКОР ҚИЛИНАДИ.**

Тошкент кимё-технология институти жамоаси институт қошидаги лицей ўқитувчиси Жўрабой Ибрагимович Тўхтаевга волидалари **Ўғилой ТЎХТАЕВАнинг** вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор этади.

ТОШКЕНТ ОҚШОМИ
TOSHKENT OQSHOMI

Муассис: ТОШКЕНТ ШАҲАР ҲОКИМЛИГИ

Манзилимиз: 700000, Тошкент шаҳри, Матбуотчилар кўчаси, 32

Телефонлар: хатлар — 33-29-70; эълонлар: 33-08-74. факс: (3712) 33-08-74

Душанба, чоршанба ва жума кунлари чиқади. Нашр кўрсаткичи 64690

Нашрни етказиб бериш масалалари бўйича турар жойлардаги почта бўлимларига ёки «Тошкент почтаси»га 33-74-05 телефонига мурожаат қилишингиз мумкин.

Рўйхатдан ўтиш тартиби: №10. ❖ Буюртма Г-0497. ❖ Ҳажми — 2 босма табоқ офсет усулида босилади. ❖ Қоғоз бичими А-2 «Шарқ» нашриёт матбаа-концерни босмахонаси. ❖ Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41-уй. ❖ Босмага топшириш вақти 11.30. ❖ Босишга топширилди: 11.30. 5.715 нусхада босилди. 1 2 3 4 5 6.